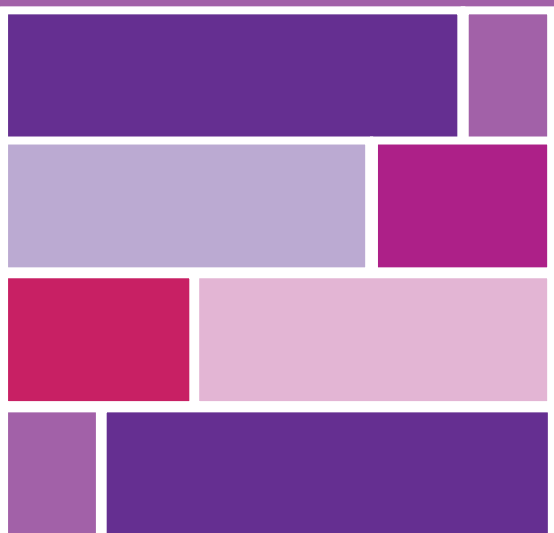

КОНВЕНЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО
ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ
ТА БОРОТЬБУ З ЦИМИ ЯВИЩАМИ
(СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ)
ДОВІДНИК ДЛЯ ЧЛЕНІВ ПАРЛАМЕНТУ

Парламентська мережа «Жінки вільні від насильства»

КОНВЕНЦІЯ
Ради Європи про запобігання
насильству стосовно жінок і
домашньому насильству та
боротьбу із цими явищами
(Стамбульська конвенція)

Довідник для членів парламенту

Цей документ підготувала Гіларі Фішер, експерт-консультант, спільно з секретаріатом Комітету з рівних прав і недопущення дискримінації Парламентської асамблеї Ради Європи

Секретаріат Комітету з рівних прав і недопущення дискримінації
Парламентська асамблея Ради Європи
F-67075 Страсбург Cedex
Тел : +33 (0)3 90 21 47 78
Факс : +33 (0)3 90 21 56 49
<http://assembly.coe.int>

© Рада Європи, оновлена редакція, жовтень 2013 р.

Відтворення текстів у даній публікації дозволяється за умови згадування повної назви джерела, а саме Ради Європи. Якщо вони призначені для використання в комерційних цілях або повинні бути перекладені на одну з неофіційних мов Ради Європи, будь ласка, зв'яжіться за електронною адресою: publishing@coe.int.

Проект Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» (фінансується урядом Швеції)

www.coe.int/web/stop-violence-against-women-ukraine

Дизайн і макет обкладинки: К.І.С.

Зміст

Про Раду Європи	4
Про Парламентську асамблею та парламентську мережу «Жінки вільні від насильства»	5
Передмова президента Парламентської асамблеї	6
Звернення генерального доповідача з питань насильства стосовно жінок .	8
Роль членів парламентів у підтримці Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами .	10
Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210, Стамбульська конвенція)	12
Передумови ухвалення конвенції	12
Що охоплює конвенція	16
Інтегровані стратегії та збір даних	19
Запобігання	21
Захист та підтримка	24
Матеріальне право	27
Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи	35
Міграція та притулки	37
Система контролю	39
Зв'язок з іншими міжнародними актами	41
Кінцеві положення	41
Післямова заступника генерального секретаря Ради Європи	43
Додатки	
Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (CETS №210)	45
Перелік резолюцій і рекомендацій Парламентської асамблеї щодо насильства стосовно жінок (2000–2012)	98
Перелік попередніх постанов Європейського суду з прав людини з питань насильства над жінками	100
Перелік інших важливих міжнародних актів і стандартів	101

Про Раду Європи

Рада Європи налічує 47 держав ті фактично охоплює весь європейський континент. Вона прагне розробляти спільні демократичні та правові принципи на засадах Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) та інших документів з захисту людей, зокрема жінок і дівчат. З 1990-х років Рада Європи активно виступає на захист жінок і дівчат від гендерного насильства, а саме шляхом ухвалення Рекомендації (2002)⁵ щодо захисту жінок від насильства та проведення загальноєвропейської кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством у 2006–2008 рр.

www.coe.int/conventionviolence

conventionviolence@coe.int

Про Парламентську асамблею та парламентську мережу «Жінки вільні від насильства»

Парламентська асамблея складається з представників національних парламентів 47 держав – учасниць організації. Вони зустрічаються чотири рази на рік, щоб обговорювати актуальні питання та рекомендувати урядам європейських країн певні ініціативи та вимагати звітів щодо них. Ці парламентарі говорять від імені 800 мільйонів європейців, що їх обрали.

Парламентська мережа «Жінки вільні від насильства» була створена в рамках кампанії проти насильства над жінками (2006–2008). За цей період близько 40 національних парламентів провели понад 200 акцій у всій Європі, спрямованих на засудження насильства стосовно жінок, підвищення рівня обізнаності серед членів парламентів і широкого загалу, зміну законів задля запобігання цьому злу, кращого захисту потерпілих та ефективного переслідування винних осіб. За допомогою Резолюції 1635 (2008) про протидію насильству над жінками, на шляху до Конвенції Ради Європи, асамблея вирішила, що з закінченням кампанії не має припинитися існування парламентської мережі. Навпаки, цей новаторський та потужний інструмент повинен був стати важливим методом заохочення обміну інформацією між парламентаріями та координування їхніх спільних дій.

Наразі мережа складається з членів парламентських делегацій держав-учасниць та країн-спостерігачів у Парламентській асамблеї, а також делегацій ініціативи «Партнери заради демократії». Головує в ній генеральний доповідач з питань насильства стосовно жінок, що діє як політичний координатор мережі. З часу прийняття Комітетом міністрів Стамбульської конвенції (CETS№ 210) першочерговою ціллю мережі було її пропагування, щоб та могла набрати чинності без зволікань.

[www.assembly.coe.int/stopviolence/
womenfreefromviolence@coe.int](http://www.assembly.coe.int/stopviolence/womenfreefromviolence@coe.int)

Передмова президента Парламентської асамблеї

Борімося сьогодні з насильством стосовно жінок!

Сьогодні мільйони жінок у всьому світі продовжують страждати від фізичного та психологічного насильства та залишаються позбавленими найважливішого з прав – права на життя без насильства. Насильство стосовно жінок та домашнє насильство не можна ані приймати, ані терпіти. Однак кожна п'ята жінка в Європі – жертва насильства в минулому, теперішньому чи стане нею у майбутньому. Сьогодні вже не досить засуджувати таку ситуацію – ми маємо діяти. Наша політична відповідальність вимагає від нас покласти край порушенням цих основних прав.

Після років зусиль, створивши мережу парламентаріїв та провівши широкомасштабні кампанії у 2006–2008 рр., Рада Європи тепер надає конкретної форми своїм діям, ухвалюючи Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, яка була запропонована для підписання в Стамбулі 11 травня 2011 р.

Стамбульська конвенція – комплексний міжнародний акт, спрямований на захист, запобігання, судову відповідальність і вироблення стратегії в сфері протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Конвенція може та має допомогти покращити як становище жінок, так і повагу до прав людини за умови ратифікації її в достатній кількості держав. Ратифікація та подальша реалізація конвенції чітко вкаже на наше визнання потреби справедливості для постраждалих та солідарності з ними. Конвенція як інструмент захисту потерпілих набере чинності після десяти ратифікацій.

Отже, я звертаюся до всіх членів парламентів держав – учасниць Ради Європи та за її межами з проханням сприяти підписанню, ратифікації та реалізації Стамбульської конвенції. Ми маємо

забезпечити, щоб ця конвенція не залишилася поза увагою, а навпаки, стала корисним, дієвим інструментом, що втілює в собі перемогу над насильством.

Я запрошую вас використовувати цей довідник як практичний засіб забезпечення кращого розуміння конвенції. Його можна використати як набір рекомендацій для пропагування конвенції, що надають ключ для розуміння цього унікального інструмента. Я також хочу, щоб ви звернули увагу на діяльність парламентської мережі «Жінки вільні від насильства», що регулярно проводить свої засідання в Страсбурзі. З 2006 року члени цієї мережі – лідери з протидії насильству стосовно жінок, проводячи інформаційні кампанії у своїх парламентах і серед громадськості. Тепер вони зосереджують свою діяльність на пропагуванні Стамбульської конвенції.

Наразі офіційний доповідач Парламентської асамблеї РЄ з питань насильства над жінками – пан Мендес Бота, призначений на посаду генерального доповідача з питань насильства стосовно жінок. Я закликаю вас скористатися його експертними знаннями з цього питання, і запевняю його в цілковитій підтримці з мого боку.

Ми маємо об'єднатися в боротьбі з насильством, показати нашу силу та дати справжній політичний поштовх зусиллям, спрямованим на реалізацію конвенції. Зробімо 2013 рік найважливішим роком у протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Тож дійте негайно. Ратифікуйте конвенцію.

Жан-Клод Міньйон,
президент Парламентської асамблеї
Ради Європи

Звернення генерального доповідача з питань насильства стосовно жінок

Свобода від насильства – основоположне право людини

Насильство стосовно жінок, зокрема домашнє насильство, – одна з найсерйозніших форм порушення прав людини в Європі. Це один з найпоширеніших злочинів. І все ж соціальний тиск такий сильний, що багато жертв сприймають насильство як невідворотне явище в житті і не повідомляють про нього. Інших потерпілих, які мають мужність звертатися по допомогу до органів влади, інколи відсилають назад, не сприймаючи їх серйозно. Інші не можуть знайти захист і справедливість через слабкість правової та політичної бази у своїх країнах.

Я пишаюся тим, що Рада Європи вкотре відповідає своїй ролі та призначенню провідного європейського правозахисника, бо ми знімаємо завісу, що занадто часто приховує насильство стосовно жінок. Я радий, що Рада Європи прислухалася до постійних і послідовних прохань Парламентської асамблеї щодо створення в Європі обов'язкового для виконання юридичного інструмента, що запроваджує найвищі стандарти з запобігання та захисту від насильства і переслідування найжорстокіших та найрозповсюдженіших видів гендерного насильства.

Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству побачила світ після двох років інтенсивних переговорів. Тепер вона відкрита для підписання та ратифікації. Я певний, що наш головний обов'язок як членів парламентів, що шанують права людини, – зробити все, що в наших силах, для того щоб ця конвенція набула чинності якомога швидше.

Існує багато причин, чому ми маємо підтримати конвенцію: вона перший інструмент, що стосується саме насильства стосовно

жінок, обов'язковий та потенційно відкритий для будь-якої країни в світі; вона комплексна, бо охоплює заходи з запобігання насильству, захисту його жертв, переслідування кривдників і вбудовані підходи; вона пропонує державам встановити відповідальність за основні види насильства стосовно жінок і забезпечити належні та ефективні міри покарання за насильство; вона оснащена потужним і незалежним механізмом контролю, в якому активну роль гратимуть національні парламентарії.

Але понад усе, я вірю, що ми маємо підтримати цю конвенцію тому, що свобода від насильства – основне право людини. Насильство стосовно жінок позбавляє постраждалих гідності. Воно позбавляє їх упевненості щодо вимог рівноправності. Жодна жінка не буде здатна користуватися правами людини сповна, допоки вона може бути жертвою насильства.

Ми маємо розірвати це замкнене коло.

Необхідність у цій конвенції давно назріла.

Не підтримати цю конвенцію означає поступитися насильству.

Не підтримати цю конвенцію означає вчинити злочин.

Не підтримати цю конвенцію означає вчинити ще один злочин проти жінок.

Мендес Бота.

генеральний доповідач з питань насильства над жінками, політичний координатор парламентської мережі «Жінки вільні від насильства»

Роль членів парламентів у підтримці Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами

Члени парламентів відіграють вирішальну роль у підтримці Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству.

Як законодавці та творці політики, вони можуть пришвидшити процес, що приведе до підписання та ратифікації конвенції. Крім того, вони беруть безпосередню участь у її ратифікації. Серед заходів, що вони можуть і мають вжити, такі:

- лобювання питання підтримки конвенції серед своїх урядів;
- запит інформації від урядів щодо досягнутої стадії в процесі підписання та ратифікації;
- організація дебатів на тему конвенції на національному рівні, особливо у своїх національних парламентах;
- забезпечення доступності всіх відповідних довідкових документів у парламентських інформаційних центрах;
- прояв та підтримка ініціатив з підвищення рівня обізнаності про конвенцію серед неурядових організацій і громадянського суспільства;
- прийняття громадської петиції на підтримку конвенції;
- забезпечення перекладу конвенції на національні мови.

Незалежно від Стамбульської конвенції члени парламенту можуть зробити істотний внесок у припинення насильства стосовно жінок, зокрема шляхом:

- законодавчих ініціатив у галузі протидії насильству стосовно жінок, забезпечуючи в них відображення максимального рівня міжнародних стандартів;
- запит проведення систематичного збору даних з насильства над жінками на національному рівні;
- забезпечення виділення достатніх ресурсів для тих працівників відповідних служб, що безпосередньо працюють з жертвами насильства.

Нарешті як особи, що формують громадську думку, члени парламенту перебувають у привілейованому становищі для сприяння формуванню нового мислення. З цією метою вони повинні:

- зайняти сильну громадянську позицію задля засудження та відмови від насильства стосовно жінок, зокрема в ЗМІ;
- лобіювати в колах своїх політичних партій, щоб ті внесли викорінювання насильства стосовно жінок у свої політичні програми;
- посилатися на потребу викорінення насильства стосовно жінок у кожній публічній промові;
- організувати діяльність з підвищення рівня обізнаності про насильство стосовно жінок, також залучаючи інших представників громадської думки, таких як журналісти, письменники, люди з шоубізнесу.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210, Стамбульська конвенція)

Передумови ухвалення конвенції

Детальніше

Щоденно суттєва кількість жінок і дівчат у країнах РЄ страждає від насильства. Жінки та дівчата часто стикаються з серйозними видами насильства, такими як домашнє насильство, сексуальне насильство, зґвалтування, примусовий шлюб та ушкодження статевих органів. Воно також може бути психологічне та полягати в словесних образах, критиці, ізоляції, погрозах, залякуванні та переслідуванні. Те, що насильство не фізичне, не означає, що воно менш небезпечне чи суворе. Правопорушники та жертви існують серед усіх верств населення. Страждають не лише потерпілі, але й діти, що стають свідками насильства, також зазнають травм.

Від насильства стосовно жінок страждають жінки будь-якого віку та походження, хоча деякі особливо вразливі. Насильство – наслідок нерівноправності між жінками та чоловіками в суспільстві, його підживлює культура нетерпимості та заперечення. Водночас воно – причина та наслідок нерівних правоможних відносин між жінками та чоловіками в суспільстві. В результаті дисбалансу правоможностей, дискримінація та певне ставлення до жінок ускладнюють їхні можливості уникнути насильницьких ситуацій. Громада та органи влади не завжди сприймають серйозно пережите ними насильство, таким чином ще більше посилюючи їхню вразливість щодо подальшого насильства та навіть вбивств.

На жаль, насильство стосовно жінок часто вважають приватною справою, і багато жінок не бажають повідомляти про нього, або ж піддаються на вмовляння своїх сімей чи громади. Зниження звітних показників доповнюється поганою організацією розслідувань, судового переслідування та системи покарань. Багато справ не доходять до суду, а якщо і доходять, то кривдники дістають мінімальне покарання. Нечутливе ставлення до жертв під час слідства та судового процесу часто стає причиною повторної віктимізації. Це знеохочує жінок повідомляти про випадки насильства, особливо враховуючи те, що через нестачу достатнього захисту такі повідомлення підвищують ризик наражання жертви на подальше насильство.

Домашнє насильство – глибоко травматичний вид насильства. Значна більшість постраждалих – жінки та дівчата. Як показують дослідження, існує зв'язок між фізичним насильством над дітьми та домашнім насильством над жінками; однак інші види домашнього насильства, такі як жорстоке поводження з літніми людьми та з чоловіками, менш досліджені. Тоді як деякі чоловіки можуть страждати від домашнього насильства, його частота та жорстокість набагато менші за насильство над жінками, і чоловіки можуть стати жертвами насильства у відповідь на скоєне ними насильство. В більшості випадків кривдники – чоловіки.

Фінансові витрати через насильство стосовно жінок високі, орієнтовно 34 мільярди євро на країну РЄ щорічно, відповідно 555 євро на душу населення.¹

Процес, що привів до створення конвенції

З 1990-х років РЄ посилила свою діяльність з протидії всім видам насильства стосовно жінок. Ця робота досягла апогею в 2002 році з прийняттям Рекомендацій (2002)5 Комітету міністрів для держав-учасниць щодо захисту жінок від насильства.²

В 2005 році наприкінці 3-го саміту голів держав та урядів держав – учасниць РЄ прийнято План дій, що започаткував загальноєвропейську кампанію з протидії насильству щодо жінок та домаш-

1 www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/FAQ_en.asp#P59_4532.

2 <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>.

ньому насильству.³ Згодом створено робочу групу задля підтримки кампанії, оцінення прогресу в державах-членах та напрацювання рекомендацій щодо майбутніх дій. З 2006 по 2008 рр. кампанія РЄ вперше поєднала дії європейських урядів, парламентів та місцевих і регіональних органів влади.

Оцінення робочою групою проведених державами-учасницями національних заходів показало велику кількість роботи, яку залишилося виконати: не зважаючи на прогрес, було очевидно, що чинне законодавство часто не застосовувалося, служби для постраждалих були в недостатній кількості та мали недостатнє фінансування, між державами-учасницями існувала величезна невідповідність щодо рівнів захисту. В своєму кінцевому звіті про діяльність робоча група рекомендувала Раді Європи прийняти комплексний, юридично обов'язковий правозахисний документ для запобігання та протидії усім формам насильства стосовно жінок.⁴

У відповідь на отримані відомості та рекомендації, в грудні 2008 р. Комітет міністрів створив Спеціальний міжгалузевий комітет з питань запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством (CAHVIO) та доручив йому підготувати один або більше юридично обов'язкових актів у сфері насильства над жінками та домашнього насильства, приділяючи особливу увагу заходам з захисту та підтримки жертв такого насильства та судового переслідування кривдників.

На своєму першому засіданні комітет вирішив, що доречно розробити єдину конвенцію, що поєднає діяльність щодо запобігання та протидії усім видам насильства стосовно жінок та домашнього насильства над усіма членами сім'ї. Конвенцію комітет розробив протягом дев'яти зустрічей, у яких брали участь представники державних органів та інші зацікавлені сторони.

Від Парламентської асамблеї активну участь у переговорах брав голова тодішнього Комітету з рівних можливостей для жінок та чоловіків. Проект тексту був завершений в грудні 2010 року і прийнятий Комітетом міністрів 7 квітня 2011 р. Конвенцію була відкрита для підписання на зустрічі міністрів у Стамбулі 11 травня 2011 року.

3 www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp.

4 www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf.

Вона набере чинності після 10 ратифікацій принаймні восьми держав – учасниць Ради Європи.

Цінність конвенції

Стамбульська конвенція – революційний документ. Вона перший міжнародний юридично обов’язковий акт, потенційно відкритий для будь-якої країни в світі, що забезпечує комплексну низку заходів з запобігання та протидії насильству над жінками та домашньому насильству. Вона визнає насильство стосовно жінок водночас і порушенням прав людини, і видом дискримінації. Вона також встановлює чіткий зв’язок між досягненням рівноправності між жінками та чоловіками та викоріненням насильства над жінками. Вона передбачає встановлення кримінальної відповідальності за конкретні злочини, такі як переслідування, примусовий шлюб, ушкодження жіночих статевих органів, примусове передчасне припинення вагітності та примусова стерилізація.

В конвенції також йдеться про підхід, необхідний для ефективного припинення насильства стосовно жінок та домашнього насильства, що закликає всі відповідні залучені органи, установи та громадські організації (ГО) до координованої співпраці. Вона створює сильний та незалежний механізм контролю та надає парламентаріям особливу роль у контролюванні реалізації конвенції на національному рівні. На додаток, Парламентська асамблея має регулярно перевіряти хід реалізації такого документа.

Цілі довідника

Члени парламентів можуть відігравати ключову роль у своїх країнах щодо підвищення рівня обізнаності про насильство стосовно жінок та домашнє насильство серед широкої громадськості. Водночас вони можуть мати прямий вплив на законодавчу базу шляхом внесення пропозицій та ухвалення спеціальних законів про насильство над жінками, а також контролювати їх ефективну реалізацію.

Довідник – інструмент для сприяння підвищенню обізнаності та розуміння Стамбульської конвенції серед парламентаріїв і допомоги їм в її популяризації. Він пояснює головні положення конвен-

ції, при цьому надаючи приклади їх впровадження в національне законодавство та державну політику.

Довідник містить приклади національного законодавства та заходів, вжитих державами – членами РЄ для боротьби з насильством над жінками та домашнім насильством. Вони описують типи законів і заходів, що можуть бути застосовані. Ці приклади не повний перелік ухвалених законів чи заходів, вжитих державами-членами.

Що охоплює конвенція

Розділ I конвенції

Цілі

Конвенція надає Сторонам комплексну юридичну базу, стратегії та заходи, засновані на найкращому досвіді запобігання та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Її основні цілі:

- захист жінок від усіх видів насильства та запобігання, переслідування і викорінення насильства над жінками та домашнього насильства;
- сприяння викоріненню всіх видів дискримінації щодо жінок, сприяння рівноправності між жінками та чоловіками та розширення прав жінок;
- захист і допомога всім постраждалим від насильства над жінками та домашнього насильства;
- сприяння міжнародній співпраці, спрямованій проти цих видів насильства;
- забезпечення підтримки та допомоги організаціям і правоохоронним органам у співпраці між собою з метою запровадження інтегрованого підходу до викорінення насильства стосовно жінок та домашнього насильства.

Сфера застосування

Конвенція застосовується до всіх видів насильства стосовно жінок, зокрема домашнього насильства.

Навіть більше, Сторони конвенції заохочуються поширювати її застосування на чоловіків, дітей та людей літнього віку, що стали жертвами домашнього насильства.

Конвенція застосовується в мирний час та в час воєнних конфліктів.

Визначення

Визначення насильства стосовно жінок ґрунтується на визначеннях, наведених у Рекомендаціях (2002)⁵ Комітету міністрів, загальних рекомендаціях Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) №19⁵ та статті 1 Декларації ООН про викоринення всіх видів насильства над жінками.⁶

Насильство стосовно жінок визначається як порушення прав людини й форма дискримінації жінок та означає всі акти насильства за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути завдання фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждання жінкам, зокрема погрози таких дій, примусу чи свавільне позбавлення волі, незалежно від того, відбувається це в публічному чи приватному житті;

домашнє насильство належить до зазначених вище видів насильства, але воно відбувається в сім'ї, сімейному колі або між нинішніми чи колишніми партнерами, що перебували або не перебували в шлюбі, незалежно від того чи кривдник наразі чи колись жив з жертвою. Це охоплює жертв і правопорушників обох статей та брутальне поводження з дітьми та літніми людьми так само, як і насильство над інтимним партнером;

гендер – означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними жінкам і чоловікам;

насильство стосовно жінок за гендерною ознакою – це насильство, спрямоване проти жінки через те, що вона жінка (таке, як примусовий аборт, ушкодження жіночих статевих органів), або яке жінки переживають частіше за чоловіків

5 www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm.

6 A/RES/48/104, 20 грудня 1993 р.

(таке як сексуальне насильство, зґвалтування, переслідування, сексуальне домагання, домашнє насильство, примусовий шлюб в примусова стерилізація);

жертва – стосується однаковою мірою потерпілих від насильства стосовно жінок і домашнього насильства;

жінки – охоплює дівчат, що не досягли 18 років.

Свобода від насильства, рівноправність і недопущення дискримінації

Конвенція пропагує та захищає право кожного на вільне від насильства життя та забороняє всі види дискримінації жінок, яка виявляється у відмінному ставленні до них без об'єктивного та обґрунтованого виправдання. Рівноправність між жінками та чоловіками як за законом так і на практиці займає центральне місце в припиненні насильства стосовно жінок. Сторони зобов'язані:

- внести принцип рівних прав між жінками та чоловіками до своїх конституцій чи законодавства;
- заборонити дискримінацію, зокрема шляхом застосування санкцій;
- скасувати закони та процесуальні норми, що дискримінують жінок.

Перелік внесених до конвенції підстав для дискримінації (стаття 4) спирається на статтю 14 Європейської конвенції з прав людини та Протоколу №12. Перелік відкритий і охоплює стать, сексуальну орієнтацію, статеву ідентичність, вік, стан здоров'я, інвалідність, сімейний стан і статус емігранта чи біженця чи інший, що мають безпосередній стосунок до конвенції. Відзначаючи, що для запобігання та захисту жінок від насильства можуть бути необхідні спеціальні заходи, вони не вважаються дискримінацією згідно з положеннями конвенції.

Інтегровані стратегії та збір даних

Розділ II конвенції

Комплексні та скоординовані програми

Насильство стосовно жінок і домашнє насильство – складні явища, що вимагають проведення різними учасниками та установами широкомасштабних заходів. Як показує досвід, успішний результат безпосередньо пов'язаний з дійовими особами, такими як поліція, суддівство, соціальні служби, служби охорони здоров'я, жіночі організації, служби захисту дітей та інші партнери, що працюють спільно і координують свої зусилля. Саме тому конвенція закликає до:

- комплексного набору законодавчих та політичних заходів, що координуються в усіх секторах;
- того, щоб права потерпілих були в центрі уваги при проведенні всіх заходів;
- залучення всіх відповідних суб'єктів, зокрема державні установи, та національні, регіональні й місцеві представницькі органи до визнання важливості ролі парламентаріїв і різних законодавчих органів у країнах з федеральним устроєм.

Таку співпрацю не можна залишати на волю випадку. Необхідні відповідні протоколи та підготування для забезпечення взаєморозуміння та єдиного підходу. Національні плани дій, що відводять особливу роль для виконання кожній установі та враховують – приклади способів досягнення співпраці та координації.

В Об'єднаному Королівстві запроваджено міжвідомчі конференції з оцінення ризику (MARACs), щоб дати змогу всім відповідним установам регулярно збиратися та ділитися інформацією про осіб з підвищеним ризиком домашнього насильства (ризиком вбивства чи серйозних ушкоджень). Збираючи всі установи разом на міжвідомчих конференціях, можна підготувати націлений на ризик узгоджений план підвищення безпеки для підтримки жертв. На території Англії, Уельсу та Північної Ірландії

працює понад 250 міжвідомчих конференцій, що займаються 53 000 справ на рік (для отримання детальної інформації: www.caada.org.uk). В Австрії та Німеччині, створено центри втручання у справах з побутового та сексуального насильства для узгодження дій усіх відповідних установ (притулків, правоохоронних органів, прокуратури, судової влади, системи захисту свідків, захисту дітей) в індивідуальних випадках домашнього чи сексуального насильства (для отримання детальної інформації про центр втручання у Відні див. www.interventionsstelle-wien.at або центр втручання у Берліні www.big-berlin.info).

Громадські організації та громадянське суспільство

ГО та громадянське суспільство відіграють вирішальну роль у запобіганні та протидії насильству. ГО надають більшість послуг жертвам насильства та проводять інформаційні кампанії, спрямовані на зміну ситуації, але вони стримуються недостатнім і непостійним фінансуванням. Конвенція намагається забезпечити більшу політичну та фінансову підтримку їхній роботі. Сторони повинні визнати, заохочувати та підтримувати ГО, даючи їм змогу виконувати свою роботу найкращим чином, сприяти співпраці між державними установами та ГО та забезпечувати достатнє фінансування.

Збір даних і дослідження

Збір даних основоположний для розуміння характеру та поширеності насильства над жінками та домашнього насильства і розроблення науково обґрунтованих програм для боротьби з ними та оцінення їх ефективності. Конвенція зобов'язує Сторони проводити збір статистичних даних у своїх країнах, наприклад адміністративних даних, зібраних службами, ГО та юридичними органами. Звіти мають містити конкретні деталі щодо потерпілих і правопорушників, такі як стать, вік та вид насильства, зв'язок між кривдником і жертвою та місце злочину. Сторони також мають сприяти дослідженням причин і наслідків насильства та проводити опитування населення з метою встановлення обсягів і частоти цього яви-

ща. Ця інформація має бути доступна для громадськості та групи спеціалістів, що стежать за реалізацією конвенції.

В Іспанії Органічний закон з питань гендерного насильства (2003) передбачає, що збирання даних і забезпечення консультацій з питань насильства за гендерною ознакою виконує Державний центр спостереження за насильством стосовно жінок (стаття 30). Це колегіальний орган у структурі Міністерства зайнятості та соціальних справ, що забезпечує консультації та аналіз з питань насильства за гендерною ознакою, займається міжвідомчою співпрацею, підготуванням звітності та досліджень і внесенням пропозицій щодо заходів у цій сфері. Він залучає до своєї діяльності автономні громади, місцеві органи влади, соціальних партнерів, асоціації споживачів, жіночі організації національного рівня, а також найбільші представницькі об'єднання роботодавців і профспілки.

Запобігання

Розділ III конвенції

Ставлення, упередження, гендерні стереотипи та звичаї чи традиції, засновані на гендерній нерівності, впливають на моделі поведінки, що сприяють явищу насильства. Для запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок та домашнього насильства конвенція вимагає від Сторін реалізації на національному рівні низки заходів, які:

- сприяють змінам у ставленні та поведінці;
- враховують потреби вразливих верств населення, ставлячи права людини на перше місце;
- заохочують усіх, особливо чоловіків та юнаків, запобігати насильству;
- забезпечують невикористання культури, звичаїв і релігії для виправдання насильства;
- сприяють програмам і заходам з розширення прав жінок;

До профілактичних заходів належать:

- **Підвищення обізнаності.** Необхідно підвищувати громадську обізнаність і проводити кампанії на тему насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Такі ініціативи допомагають інформувати громадськість, дають людям змогу розпізнавати різні форми насильства та виступати проти нього. Не менш важливо інформувати потерпілих про те, де саме і яку допомогу вони можуть дістати, як, наприклад, оприлюднити номер телефону служби допомоги для потерпілих від будь-яких форм насильства стосовно жінок.

2004 року «Hürriyet» («Незалежність»), газета з найбільшим тиражем у **Туреччині**, розпочала кампанію проти домашнього насильства. Кампанія стала унікальним випадком залучення приватної медіаорганізації до спроб змінити ставлення та підвищити обізнаність суспільства про домашнє насильство. Вона знайшла підтримку та співпрацю з боку місцевих органів влади, політиків, духовництва, осіб, що формують громадську думку, та жіночих ГО. З 2006 по 2008 рр. **Рада Європи** провела загальноєвропейську кампанію проти домашнього насильства над жінками. Близько 25 держав-учасниць перетворили її на національні кампанії задля підвищення обізнаності громадськості щодо домашнього насильства. 2008 року генеральний секретар **ООН** розпочав семирічну кампанію під назвою «Покінчімо з насильством над жінками разом» з метою мобілізації політичної та фінансової підтримки цього завдання.

- **Освіта.** Настанови та моделі поведінки формуються в дуже ранньому віці, тому важливо вчити дітей принципів рівних прав і взаємної поваги у відносинах. Сторони заохочуються вносити до шкільних навчальних планів матеріали з питань рівноправності та пропагувати ці принципи в неформальних навчальних установах на зразок громадських центрів і спортивних закладів.

У **Швейцарії** запроваджено курс з питань домашнього, сексуального та підліткового насильства в державних школах. **ЮНІСЕФ** започаткував комплексну освітню програму під назвою «Школи, що дають можливості та безпеку», зокрема широку кампанію з припинення насильства серед дітей. Мета цієї кампанії полягає в створенні безпечного середовища для всіх учнів початкової та середньої школи. В **Хорватії** ця кампанія була запроваджена понад 400 школах.

- **Підготовка фахівців.** Підготовка відповідних фахівців з запобігання та виявлення насильства, рівноправності, потреб постраждалих, запобігання повторній віктимізації та підтримки міжвідомчої співпраці.

У **Данії** питання домашнього насильства були внесені до навчальних планів студентів-медиків, медсестер і дослідників у галузі охорони здоров'я. Це також один з предметів аспірантської підготовки на факультетах гінекології, педіатрії та психіатрії. У Сполученому Королівстві для суддів, що мають справу з випадками домашнього насильства, доступні спеціальні програми підготовки. Відвідування подібних курсів – необхідна умова для того, щоб стати суддею, компетентним у галузі домашнього насильства. В **Іспанії** створення судів, що спеціалізуються на випадках домашнього насильства, також дало змогу проводити спеціальне навчання для суддів і прокурорів.

- **Програми профілактичного втручання та лікування.** Конвенція передбачає створення та підтримку Сторонами програм лікування осіб, які вчинили домашнє насильство, та осіб, які вчинили злочини на сексуальному ґрунті, націлених на те, щоб навчити їх ненасильницькій поведінці, відповідати за свої дії та переглянути своє ставлення до жінок. Під час створення лікувальних програм на першому місці має бути безпека, підтримка та права постраждалих, тож програми потребують тісної співпраці, по змозі, з залученням допоміжних служб фахівців.

У **Сполученому Королівстві** ГО «Respect» («Повага») розробила стандарти акредитації для програм з запобігання домашньому насильству та для служб комплексної допомоги, що працюють з чоловіками, які вчинили домашнє насильство. ЄС розробив стандарти програм для кривдників у **проекті Дафна** «Робота з особами, що вчинили домашнє насильство в Європі». В **Німеччині** ГО «Münchener Informationszentrum für Männer» («Мюнхенський інформаційний центр для чоловіків») пропонує заняття з керування гнівом, програми для роботи з жорстокими чоловіками та чоловіками – сексуальними насильниками, і також консультації з питань опіки для батьків, що домагаються розлучення в результаті домашнього насильства.

Захист та підтримка

Розділ IV конвенції

Необхідно забезпечити жертвам якнайкращі захист і підтримку для запобігання подальшому насильству та сприяння їх фізичному, психологічному та соціальному відновленню. Конвенція охоплює низку застережних заходів:

- запровадження виконавчих документів для невідкладного перешкоджання доступові кривдників до сімейного притулку та заборонних чи захисних судових приписів;
- забезпечення інформування постраждалих про їхні права та місця і способи діставання допомоги;
- забезпечення роботи спеціалізованих допоміжних служб;
- заохочення свідків і фахівців повідомляти про випадки насильства;
- захист і підтримка дітей – свідків насильства.

Спеціальні допоміжні служби

Спеціальні допоміжні служби – основна опора для жінок, що стали жертвами насильства. Такі служби забезпечують гендерно-чутливий підхід, адаптований для задоволення потреб жертв, бага-

то з яких страждають від травм регулярного насильства. Особливі потреби виникають у певних груп жінок, наприклад молодих жінок, жінок-мігранток чи жінок з обмеженими можливостями. Потреби в підтримці різняться, адже залежно від виду пережитого насильства потрібні спеціальні служби, такі як кризові центри допомоги жертвам сексуального насильства чи притулки для жінок. Деякі жінки мають комплексні потреби, що потребують спеціалізованої підтримки. Спеціальні служби повинні:

- надавати швидкі як короткострокові, так і довгострокові послуги;
- працювати в усій країні;
- бути доступні для всіх постраждалих та їхніх дітей (і зрозумілою для них мовою);
- мати кваліфікований персонал і достатні ресурси й кошти;
- мати змогу розширювати права постраждалих.

*Місто **Брюссель** запровадило спеціальну послугу під назвою «Служба поліційної допомоги постраждалим», відкриту для жертв і їхніх рідних, для свідків насильства і водночас для консультацій та допомоги поліції. До персоналу входять психологи та криміналісти. В **Швеції** Національний центр для побитих і зґвалтованих жінок забезпечує підготовку та практичні рекомендації для медичного персоналу та персоналу системи охорони здоров'я в сфері сексуального насильства та діє як національний ресурсний центр, що надає експертну оцінку з цієї теми.*

Підтримка постраждалих від сексуального насильства

Постраждали від сексуального насильства, зокрема зґвалтування, потребують негайної медичної допомоги, проведення судово-медичної експертизи та консультацій, так само як і довготривалого психологічного нагляду з боку делікатного, добре навченого, професійного персоналу. Звідси потреба заснування компетентних, легкодоступних кризових центрів допомоги жертвам сексуального насильства. Робоча група з питань боротьби з насильством стосов-

но жінок та домашнім насильством Ради Європи рекомендує мати один такий центр на 200 000 мешканців.

*З 1980-х років **Сполучене Королівство** заснувало центри для (перенаправлення) жертв сексуального насильства (SACs/SARCs), які прагнуть забезпечити високу якість судово-медичної експертизи та короткочасне консультування для недавніх жертв сексуального насильства. **Норвегія** впровадила сервісні центри для жертв зґвалтування та сексуального насильства в кожному районі, пов'язані з міжміськими лікарнями невідкладної допомоги. В **Швеції** створено Національний центр для побитих і зґвалтованих жінок, що проводить медичні огляди та забезпечує постраждалих лікуванням та підтримкою.*

Захист і підтримка дітей-свідків

Діти в сім'ях, де є насильство, зазвичай стають свідками насильства та також можуть самі бути жертвами, що в обох випадках завдає великої шкоди. Служби, що надають підтримку жертвам насильства над жінками та домашнього насильства, мають враховувати потреби дітей, що стали свідками насильства та забезпечити психосоціологічні консультації, адаптовані до їхніх потреб. Забезпечення будь-якої підтримки має бути спрямоване на благо дитини.

***Шведський План дій щодо насильства над жінками** посиляється на Конвенцію ООН з прав дитини, щоб підкреслити той факт, що діти, які «лише» свідки насильства над близькими їм дорослими, також мають право на захист.*

Повідомлення з боку фахівців

Про більшість випадків насильства стосовно жінок не повідомляється. Насильство часто відбувається за зачиненими дверима, а жертви страждають наодинці. Це серйозна проблема для захисту постраждалих, запобігання подальшого насильства та переслідування кривдників. Спеціалісти, що працюють з постраждалими, такі як лікарі, психологи та соціальні працівники, часто усвідомлюють, що насильство сталося, та стурбовані тим, що воно трапиться

знову, але професійна таємниця перешкоджає їм повідомляти про це. Конвенція забезпечує можливість недотримання правил конфіденційності, надаючи фахівцям право обирати, чи повідомляти про серйозні випадки насильства тоді, коли, на їхню думку, вони можуть статися повторно.

В Іспанії Закон про судові ухвали щодо захисту жертв домашнього насильства накладає зобов'язання на громадськість і приватні заклади соціальних служб та на осіб, яким стало відомо про випадки домашнього насильства, повідомити про них чергового суддю чи державного обвинувача з метою порушення справи про ухвалення захисного судового наказу.

Матеріальне право

Розділ V конвенції

Конвенція надає сили низці цивільних і кримінальних правових заходів для заповнення наявних прогалин у законодавстві, з якими стикаються багато жертв різних форм насильства стосовно жінок і домашнього насильства на шляху до справедливості. Серед прогалин – брак програм відшкодування, питання щодо опіки, та навіть той факт, що багато форм жорстокої поведінки не вважають злочином у численних державах-членах.

Цивільні позови та засоби правового захисту

Мета цього положення – запровадження засобів цивільно-правового захисту, що дозволяють судам зупиняти певну поведінку та дають змогу постраждалим просити про ухвалення певних судових дій, таких як судові заборони, тимчасові приписи, заборонні судові накази чи судові накази про заборону домагання. Ці судові заборони – важливі захисні заходи, адже вони перешкоджають правопорушникові, наприклад, наблизитися до постраждалих у їхніх будинках і навколо них. У разі домашнього насильства ці судові заборони можуть дати жертві довготриваліший захист, якого не забезпечують надзвичайні захисні судові приписи.

Держава несе відповідальність за захист жінок від усіх форм насильства та домашнього насильства. Держава відповідає за ретельне впровадження державними органами мір захисту, розслідування та покарання насильницьких дій. Якщо влада не змогла належним чином підтримати та захистити постраждалих, то для розв'язання цієї проблеми мають бути передбачені цивільно-правові заходи правового захисту.

*У справі **Bevacqua і S. проти Болгарії** заявниця стверджувала, що чоловік постійно її бив, вона пішла від нього, забравши з собою трирічного сина, і подала на розлучення. Однак вона стверджувала, що її чоловік продовжував її бити. Вона з сином провела чотири дні в притулку для жінок, які зазнали насильства, але її нібито попередили, що за викрадення дитини проти неї може бути порушена справа. У результаті суд затвердив угоду про почергове виховання дитини, умов якої, за словами заявниці, чоловік не дотримувався. Порушення справи проти її чоловіка за напади нібито спровокувало подальше насильство. Її клопотання про тимчасове передання дитини їй на виховання не було розглянуте в пріоритетному порядку, і вона врешті-решт дістала опіку лише через рік після розлучення. Наступного року її знову побив колишній чоловік, і її клопотання щодо кримінального переслідування було відхилене на основі того, що це була «приватна справа», яка вимагала приватного обвинувачення. **Європейський суд з прав людини** визнав порушення статті 8 (право на повагу до сімейного життя), беручи до уваги те, що влада Болгарії не змогла вжити необхідних заходів для покарання та контролю чоловіка заявниці. Суд також наголосив, що класифікація цього конфлікту як «приватної справи» була несумісна з обов'язком влади захистити сімейне життя заявниці.*

Відшкодування

Конвенція встановлює право на відшкодування збитків, зазнаних у результаті скоєння одного з зазначених злочинів. Саме крив-

дник – той, хто відповідає за збитки та відшкодування, а у разі, коли в жертви тяжкі тілесні ушкодження чи погіршення стану здоров'я, сторони мають субсидіарні зобов'язання щодо відшкодування.

Субсидіарні державні зобов'язання щодо відшкодування не забороняють сторонам вимагати відшкодування збитків від кривдника, доки належна увага приділяється безпеці жертви.

1976 року Німеччина ухвалила закон про відшкодування постраждалим від злочинів проти особи, що гарантує жертвам насильницьких злочинів, таких як зґвалтування, сексуальне насильство, фізичний напад і вбивство, відшкодування наслідків пережитого ними насильства (витрати на лікування, психологічне консультування, непрацездатність тощо).

Опіка, право на відвідування та безпека

Правопорушники-кривдники використовують право на відвідування своїх дітей для повторних нападів на жертви, що призводить до жорстокого насильства та навіть до вбивств. Усі правові заходи з захисту постраждалих мають бути послідовні. Наприклад, якщо цивільний суд заборонив кривдникові мати доступ до постраждалої, суд з сімейних справ має заборонити йому доступ до жертви. Так конвенція забезпечує врахування значних випадків насильства при встановленні права на відвідування та опіку дітей, заради блага дитини.

Форми насильства

Конвенція вимагає від Сторін встановити кримінальну відповідальність за широкий спектр форм насильства, що охоплює:

- **Психологічне насильство** – навмисне залякування, домагання чи погрожування особі протягом певного періоду, що призводить до травматичних переживань. У близьких відносинах психологічне насильство може часто переходити в фізичне та сексуальне насильство.

У Франції вчинення психологічного насильства було внесене до Кримінального кодексу в 2010 році. Цей злочин ка-

рається жорсткими санкціями, що варіюють від трьох років позбавлення волі до 75 000 євро штрафу.

- **Переслідування (сталкінг)** – неодноразове погрожування комусь через фізичне переслідування, залучення до небажаного спілкування чи навмисне інформування когось про те, що за ними ведеться нагляд, щоб змусити їх боятися за свою безпеку. Це може бути завдання шкоди власності, дії проти сім'ї жертви, її друзів чи домашніх улюбленців або поширення невірогідної інформації через інтернет.

Тоді як за психологічне насильство та переслідування, по суті, має бути встановлена кримінальна відповідальність, конвенція передбачає можливість вносити застереження для забезпечення гнучкості тим країнам, чії правові системи передбачають некримінальні санкції для цих видів поведінки. Проте такі некримінальні санкції мають застосовуватися і мають бути достатні для покарання злочинця та утримання їх від подібної поведінки в майбутньому.

В Італії переслідування стало кримінальним злочином у 2009 році. Воно карається позбавленням волі від шести місяців до чотирьох років. Якщо кривдник – колишній чоловік чи дружина, чи був у близьких відносинах з жертвою, санкції можуть бути підвищені до шести років позбавлення волі. Так само, якщо жертва – неповнолітня особа.

- **Сексуальне насильство, зокрема зґвалтування** – будь-який статевий акт, виконаний з кимось без згоди цієї особи. Передбачає проникнення до будь-якої частини тіла жертви будь-якої частини тіла кривдника чи предмета. Злочини, вчинені на сексуальному ґрунті, часто залишаються не покараними через невіру жертв у можливість довести, що вони намагалися протистояти нападкові. Щоб заповнити цю прогалину, конвенція передбачає врахування обставин, при яких відбулася дія, при оціненні того, чи була дана згода, незалежно від того, чи жертва чинила будь-який фізичний опір. Це положення також встановлює кримінальну відповідальність за

зґвалтування в шлюбі, між партнерами чи між подружньою парою або партнерами в минулому.

Декларація з ліквідації насильства над жінками, ухвалена Генеральною Асамблеєю **Організації Об'єднаних Націй** в 1993 році, відкрито згадує про зґвалтування дружини чоловіком як про насильство стосовно жінок.

- **Сексуальне домагання** – будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, мета або наслідок якої – порушення гідності особи, зокрема шляхом створення загрозливого, ворожого, принизливого або образливого середовища. Тут також конвенція дозволяє Сторонам вибрати некримінальні санкції для цього виду поведінки, тобто цивільні чи адміністративні правові санкції.
- **Примусовий шлюб** – акт навмисного використання фізичних або психологічних погроз, щоб змусити дорослого чи дитину прийняти шлюб, чи перевезення дорослого чи дитини до іншої країни, щоб змусити їх вступити в шлюб.

У **Сполученому Королівстві** проведення кампанії ГО «*Southall Black Sisters*» («Чорні сестри Саутголлу») привело до створення поліційних настанов щодо примусових шлюбів і вдосконалення політики Міністерства закордонних справ і у справах співдружності націй у відповідь на справи, коли британських громадян змушували брати шлюб за кордоном. Кримінальний кодекс **Болгарії** передбачає кримінальну відповідальність за примусовий вступ до шлюбу, а також за викрадення жінки для того, щоб примусити її вийти заміж.

- **Ушкодження жіночих статевих органів (УЖСО)** – всі операції, що навмисно змінюють чи травмують жіночі статеві органи з немедичних причин. Це завдає непоправної постійної шкоди і зазвичай проводиться без згоди жертви. В конвенції кримінальні санкції також накладаються на тих, хто допомагає правопорушникові в скоєнні УЖСО.

В Австрії до 2001 року заподіяння тілесних ушкоджень не вело за собою кримінальної відповідальності, якщо проводилося за згодою потерпілої сторони. В результаті цього практика жіночого «обрізання» не каралася, якщо батьки чи опікун дівчини давали юридичну згоду. За допомогою поправки до Кримінального кодексу Австрія гарантує тепер неможливість надання згоди на «ушкодження чи поранення статевих органів, що має привести до постійного погіршення сексуальних відчуттів».

- **Примусовий аборт та примусова стерилізація** – виконання операції аборту на жінці без її попередньої та інформованої згоди; та проведення операції, що націлена на усунення здатності жінки до природного відтворення, без її попередньої та інформованої згоди чи розуміння.

Пособництво або підбурювання

Особи, що навмисно допомагають, заохочують чи підтримують когось у чиненні злочинів, що полягають у психологічному, фізичному чи сексуальному насильстві, переслідуванні, примусовому шлюбі, УЖСО чи примусових абортах, чи примусовій стерилізації, відповідно до конвенції, також винні в злочинних діях. Це положення охоплює правопорушення, передбачені кримінальним, адміністративним і цивільним правом. Навмисна спроба вчинення фізичного чи сексуального насильства, примусовий шлюб, УЖСО, примусовий аборт і примусова стерилізація – це також злочин.

Неприйнятні виправдання для злочинів, зокрема вчинених в ім'я так званої «честі»

Для усунення глибинних причин насильства над жінками та ставлення, що сприяє насильству, конвенція запроваджує принцип недопустимості злочинної поведінки ні за яких умов. Культура, релігія, традиція чи особисті причини злочинної поведінки не можуть бути прийняті як виправдання насильства над жінками чи домашнього насильства, і ці підстави не повинна використовувати судова система як обґрунтування при тлумаченні закону. Часто насильницькі дії такого роду чинять діти, занадто юні, щоб підлягати

судовому переслідуванню, яких заохочують дорослі члени сім'ї чи громади. Щоб заповнити цю прогалину, Сторони мають притягати до кримінальної відповідальності всіх, хто підбурює до подібних злочинів.

Юрисдикція

Принципи юрисдикції подібні тим, що закладені в інших конвенціях Ради Європи, і застосовуються для забезпечення такого:

- Сторони зобов'язані карати правопорушників на своїй території, на борту кораблів під їхніми прапорами чи літаків, зареєстрованих відповідно до їхніх законів, або ж якщо громадянин чи особа, що зазвичай проживає на їхній території, вчинили злочин;
- Сторонам рекомендується розслідувати та переслідувати злочини, вчинені щодо їхніх громадян чи осіб, що постійно проживають на їхній території, коли вони перебувають за кордоном, щоб захистити їх;
- будь-який громадянин, що вчиняє злочин у формі сексуального насильства, примусового шлюбу, УЖСО чи примусового абортів або стерилізації карається Сторонами навіть у разі вчинення злочину за кордоном. Це відбувається незалежно від встановлення кримінальної відповідальності за цими злочинами в країні, де вони були скоєні, або від того, чи позов подала жертва або ж розслідують органи влади в тій країні;
- насильник, що живе на території Сторони, переслідується нею, якщо він не переданий країні, де злочин скоєно, або країні, з якої походить жертва.

Міри покарання та заходи

Сторони мають забезпечити відповідність мір покарання за злочини, передбачені цією конвенцією, тяжкості насильницьких дій. Санкції мають бути «ефективні, справедливі та стримувального характеру» і можуть передбачати позбавлення волі чи позбавлення батьківських прав, якщо благо дитини та безпеку жертви не можна забезпечити іншим шляхом.

Обтяжливі обставини

Конвенція передбачає посилення покарання за певних обставин, наприклад, якщо злочин вчинено близьким членом сім'ї, неодноразово, щодо особливо вразливої особи, щодо дитини чи за її присутності, коли злочин вчинено групою людей, вчинено з надзвичайною жорстокістю, з використанням чи погрозою зброї, коли злочин спричиняє серйозну шкоду жертві, й коли злочинець має попередню судимість за вчинення схожого злочину.

В Іспанії з ухваленням Державного закону з питань сексуального насильства до Статті 148 Кримінального кодексу були внесені поправки з метою посилення санкцій, якщо злочинні дії спрямовані проти одного з членів (колишнього) подружжя чи когось, з ким нападник мав схожі відносини, незалежно від спільного проживання. В Бельгії Кримінальний кодекс не передбачає конкретного злочину домашнього насильства. Однак якщо фізичне насильство вчинено теперішнім чи колишнім членом подружжя чи партнером, воно розглядається як тяжчий злочин і карається суворішими санкціями.

Заборона проведення обов'язкового позасудового врегулювання спорів і призначення покарання

Альтернативні методи врегулювання спорів у випадках, коли було вчинене насильство, заборонені, бо процес посередництва між жертвою та злочинцем ніколи не може бути рівноправний. Якщо насильницькі дії, вказані конвенцією, сталися, вони злочин, та мають переслідуватися як такі. Якщо злочинець повинен сплатити штраф, Сторони мають пересвідчитися, що це не приведе до фінансових труднощів у жертви. Жертвами часто стають члени тієї ж сім'ї, що і злочинець, тоді будь-який штраф може вплинути на сімейний дохід чи виплату аліментів.

Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи

Розділ VI конвенції

Оцінення ризику та заходи щодо його зменшення

Багатьом жертвам кривдники погрожують завданням тяжких ушкоджень чи навіть смертю, особливо коли потерпілі йдуть з дому або коли злочинцеві загрожує суд. Щоб забезпечити захист жертвам на всіх стадіях слідства, всі відповідні органи мають спільно оцінити рівень небезпеки для жертви та затвердити план зменшення ризику. Оцінення також має встановити, чи кривдник володіє вогнепальною зброєю або має доступ до неї. В таких випадках Сторони мають вжити заходів, що дозволять негайно конфіскувати будь-яку вогнепальну зброю чи боеприпаси задля захисту жертви.

*У **Сполученому Королівстві** раз на місяць проводять міжвідомчі конференції з оцінення ризику для жертв з підвищеним ризиком (MARACs) з метою обміну інформацією та вживання заходів з запобігання шкоді для постраждалих та їхніх дітей. У конференціях беруть участь різні владні структури та постачальники послуг, такі як поліція, служба пробації, місцеві органи влади, управління охорони здоров'я та житлові управління, притулки та допоміжні служби. Міжвідомчі конференції розробляють індивідуальні плани з підсилення рівня захищеності жертв. Такі конференції необхідні для виявлення інформаційних прогалів та їх усунення.*

Невідкладні заборонні постанови

Для забезпечення негайного захисту жертв конвенція передбачає вилучення кривдника, що вчинив домашнє насильство, з їхнього дому, так установлюючи фізичну відстань між ними, щоб запобігти подальшому насильству. Вилучення правопорушника, навіть якщо він власник місця проживання, запобігає подальшим травмам у жертви, яка б інакше була змушена залишити дім, часто

разом з дітьми, задля власної безпеки. Сторони мають вирішити, яка владна структура матиме право на видачу заборонних постанов, проте безпека жертви чи особи, що наражається на ризик, має залишатися пріоритетом.

Обмежувальні чи захисні постанови

Сторони мають забезпечити, щоб жертви всіх зазначених у конвенції видів насильства мали змогу отримати постанови для обмеження дій кривдника та захистити жертву від контактів з ним на певний час. Щоб забезпечити невідкладний захист, ці постанови мають бути:

- матеріально доступні;
- наявні для невідкладної організації захисту;
- досяжні, незалежно від того, чи кривдник є учасник інших проваджень;
- дозволені під час подальшого судового розгляду справи;
- доступними на вимогу лише однієї зі сторін;
- не перешкоджати праву підсудного на об'єктивний суд.

*Захист проти насильства в Сімейному кодексі **Австрії** дає поліції право виселяти кривдника, що вчинив домашнє насильство, з сімейного дому на десять днів, як запобіжний захід, без згоди чи прохання жертви (на підставі службових повноважень). Протягом 24 годин поліція має відіслати звіт до центру втручання, що пропонує жертві комплексні консультації. Одна з цілей консультацій – надати жертві змогу ухвалити поінформоване рішення щодо того, чи звертатися до суду з сімейних справ для видачі довготривалого захисного наказу строком до трьох місяців. Одержувачами цих захисних наказів можуть бути не лише подружжя чи партнери, але й широкє коло потенційних жертв, таких як усі особи, що проживають у структурі сімейного типу.*

Захисні заходи

Щоб забезпечити повагу до прав постраждалих під час судового процесу і запобігти їхнім подальшим травмам, Сторони зобов'язані запровадити низку застережних заходів:

- гарантії безпеки постраждалим, їхнім сім'ям і свідкам від залякування та помсти;
- надання інформації про місце перебування кривдника постраждалим в особливо небезпечних випадках;
- надання інформації про доступні служби, хід слідства та результати їхніх справ;
- можливість бути почутим і надавати докази, свідчити без присутності кривдника та дістати захист свого приватного життя та ідентичності;
- забезпечення жертвам безплатної мовної підтримки у разі, якщо вони учасники судового процесу чи свідчать.

Міграція та притулки

Розділ VII конвенції

Жінки-емігрантки та жінки-біженки – особливо вразливі групи щодо насильства. Тому конвенція забороняє дискримінацію на підставі статусу емігранта або біженця, коли йдеться про реалізацію її положень. Вона також вимагає проведення заходів з запобігання такому насильству та підтримки постраждалих, зважаючи на потреби вразливих осіб.

Статус постійного резидента

Більшість держав – учасниць Ради Європи вимагає від подружжя чи партнерів залишатися в шлюбі чи разом певний період перед здобуттям власного статусу постійного резидента. В результаті багато жінок-емігранток та біженок бояться залишати насильницьке середовище через ризик втратити статус постійного резидента. Конвенція запроваджує можливість діставати незалежний статус постійних резидентів для емігранток – жертв насильства, та дає

змогу жертвам-емігранткам, яких примусили вступити в шлюб в іншій країні, повернути свій статус резидента.

Конвенція дозволяє Сторонам залишати за собою право не застосовувати положення щодо статусу постійного резидента або лише звертатися до них в особливих випадках чи за особливих умов.

Клопотання про надання притулку на підставі дискримінації за гендерною ознакою

Жінки, які шукають притулку, мають особливі занепокоєння та тривоги щодо свого захисту, відмінні від чоловіків. Жінки можуть не мати змоги чи бажання оприлюднювати пережите ними насильство, таке як зґвалтування, в процесі визначення статусу біженця, де не беруться до уваги особливості інших культур. Вони часто наражаються на сексуальне домагання та сексуальну експлуатацію і нездатні захистити себе. Для розв'язання специфічних питань, пов'язаних з жінками – шукачами притулку, конвенція встановлює такі зобов'язання:

- визнати насильство на підставі дискримінації за гендерною ознакою як форму переслідування за змістом Конвенції про біженців 1951 року;
- забезпечити підхід з урахуванням гендерного фактора при встановленні статусу біженця;
- запровадити гендерночутливі процесуальні норми, рекомендації та допоміжні послуги в процесі надання притулку, беручи до уваги відмінності між чоловіками та жінками.

Ці положення та положення про *невидворення* (нижче) сумісні та не виходять за рамки Конвенції про статус біженців 1951 року та статті 3 Європейської конвенції з прав людини у тлумаченні Європейського суду з прав людини.

2002 р. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) видало «Керівництво з міжнародного захисту: Переслідування за гендерною ознакою в розумінні статті 1А(2) Конвенції 1951 року та/або її Протоколу щодо статусу біженців 1967 року». Документ призначено для надання юридичних тлумачень держав-

ним органам, юристам, особам, що ухвалюють рішення, та суддям, а також персоналові УВКБ ООН, що займається визначенням статусу біженця на практиці.

Невидворення

Конвенція встановлює зобов'язання забезпечити, щоб жертви, які потребують міжнародного захисту, незалежно від їхнього статусу, не підлягали поверненню до країн, де вони наражаються на ризик або можуть бути піддані тортурам чи нелюдському або принизливому поводженню чи покаранню. Принцип *невидворення* – визнаний принцип у справах про надання притулку та міжнародний захист біженців.

Система контролю

Розділ IX конвенції

Як тільки конвенція набере чинності, буде впроваджена система контролю для забезпечення ефективної реалізації Сторонами. Вона буде складатися з двох органів:

- **Групи експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства** – технічний комітет (GREVIO), куди входить від 10 до 15 незалежних фахівців з прав людини, гендерної рівності, насильства стосовно жінок та домашнього насильства чи допомоги та захисту постраждалих. Ця група буде створена з громадян країн – Сторін конвенції, і буде збалансована з гендерного, різногалузевого та географічного погляду. Її завданням буде вимірювання ступеня реалізації конвенції Сторонами.
- **Комітету Сторін** – політичний орган, що складається з представників країн – учасниць Конвенції, що оберуть членів технічного комітету (GREVIO) з-поміж кандидатів, висунутих Сторонами.

Порядок дій

Технічний комітет (GREVIO) отримує звіт від Сторін конвенції на основі підготовлених ним анкет. Він також може отримати ін-

формацію від ГО і громадянського суспільства, національних установ, комісара Ради Європи з прав людини, Парламентської асамблеї та інших спеціалізованих органів РЄ або органів, створених іншими міжнародними актами, такими як Комітет CEDAW. Якщо наданої інформації буде недостить, або якщо конкретне питання вимагає негайної уваги, технічний комітет у співпраці з національними органами влади причетної країни може відвідати її.

На основі отриманої інформації технічний комітет підготує доповідь для коментарів відповідною Стороною. Ці коментарі будуть враховані в кінцевому звіті, і GREVIO надасть висновки Комітетові Сторін. Комітет Сторін може прийняти рекомендації на основі висновків комітету, які відповідна Сторона має втілити в життя протягом певного часу.

Загальні рекомендації

Технічний комітет GREVIO може розробляти рекомендації, що стосуватимуться не певної Сторони, а загальних проблемних питань для всіх держав-учасниць, та пропонувати чіткі вказівки щодо ефективної реалізації положень конвенції.

Парламентська участь у контролі

Національні парламенти запрошуються до участі в моніторингу конвенції з огляду на важливу роль, яку вони відіграють в її реалізації, а Сторони мають передавати їм звіти технічного комітету для обговорення.

Вперше конвенція Ради Європи пропонує Парламентській асамблеї регулярно розглядати процес її реалізації. Цим визнається важлива роль, яку відіграла Парламентська асамблея у винесенні питання насильства стосовно жінок на політичне обговорення в Раді Європи та державах-учасницях, та її довгострокова увага до цього питання.

Зв'язок з іншими міжнародними актами

Розділ X конвенції

Це положення стосується зв'язку між конвенцією та будь-яким іншим міжнародним актом задля забезпечення їх гармонійного співіснування. Конвенція не перешкоджає правам та обов'язкам, що впливають з положень міжнародних актів з питань, які конвенція також розглядає, таких як Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і її протоколи, та Конвенція ООН про викорінення всіх видів насильства над жінками та її факультативний протокол. Конвенцію розроблено з метою посилення захисту та підтримки потерпілих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства.

Учасники Конвенції всіляко заохочуються співпрацювати в рамках двосторонніх та багатосторонніх угод з питань, внесених до конвенції, з метою посилення її положень або покращення її застосування.

Кінцеві положення

Розділ XII конвенції

Набуття чинності

Конвенція відкрита для підписання державами – членами Ради Європи, країнами-нечленами, що брали участь у її розробленні (Канада, Ватикан, Японія, Мексика та Сполучені Штати Америки), та Європейським Союзом.

Вона набере чинності після підписання та ратифікації десятьма країнами, вісім з яких мають бути державами – членами Ради Європи.

Доступ

Після набуття чинності, будь-яка країна, що не член РЄ, може бути запрошена вступити до конвенції.

Застереження

Сторони можуть надавати свої застереження лише до статей, щодо яких це безпосередньо дозволено, щонайбільше на період п'ять років, який можна поновити лише один раз. Можливість внесення застережень має дати змогу якомога більшій кількості країн ратифікувати конвенцію, водночас дістаючи більше часу для адаптації свого законодавства щодо певних питань.

Застереження можливі стосовно:

- статті 30 (Відшкодування), пункт 2;
- статті 44 (Юрисдикція), пункти 1.e, 3 та 4;
- статті 55 (Судові провадження *Ex parte* та *ex officio*), пункт 1 стосовно статті 35 щодо незначних правопорушень;
- статті 58 (Строк позовної давності) стосовно статей 37, 38 та 39;
- статті 59 (Статус постійного резидента).

Сторони також можуть зберегти право застосування некримінальних санкцій до статті 33 (Психологічне насильство) та статті 34 (Переслідування).

Застереження мають бути внесені під час підписання чи ратифікації конвенції і можуть бути відкликані шляхом подання заяви на ім'я генерального секретаря РЄ. Після п'яти років застереження не дійсні, якщо їх не поновлено. Якщо Сторона вирішує поновити застереження, вона має поінформувати технічний комітет GREVIO про причини такої дії.

Післямова заступника генерального секретаря Ради Європи

Немає жодного сумніву, що насильство стосовно жінок та домашнє насильство – проблеми, що впливають на всі верстви населення і наявні в усіх наших державах-членах. Сексуальне насильство та зґвалтування, сексуальне домагання, примусовий шлюб, ушкодження жіночих статевих органів, фізична, сексуальна та психічна жорстокість з боку партнерів, примусовий аборт і стерилізація – все це прикра реальність для занадто великої кількості жінок в Європі та в усьому світі.

Стамбульська конвенція оснований на розумінні того, що насильство стосовно жінок – вид гендерного насильства, яке чиниться над жінками тому, що вони жінки, і що насильство вражає жінок більше, ніж чоловіків. А що під загрозою перебувають права людини, держави зобов'язані боротися з усіма видами цього насильства та вжити заходів, щоб запобігти йому, захистити жертв і віддати кривдників під суд. Маємо сказати чесно: не може бути справжньої рівності між жінками та чоловіками, якщо жінки масово наражаються на гендерне насильство, а державні органи та установи закривають на це очі.

Хоча Стамбульська конвенція стосується насильства, спрямованого проти жінок, вона не нехтує тим, що чоловіки, діти та літні люди можуть також потерпати від насильства в сім'ї. Щоб надати підтримку та захист усім, хто їх потребує, країни – учасниці Стамбульської конвенції мають вживати зазначених у ній заходів щодо всіх жертв домашнього насильства.

Парламентська асамблея давно намагається сприяти гендерній рівноправності та спонукає держави розв'язувати нагальні проблеми, викликані дискримінацією жінок. Визнаючи насильство стосовно жінок найбільшою перешкодою гендерній рівності, порушенням прав людини та загрозою нашим суспільствам, асамблея відіграла важливу роль у створенні комплексної програми юридично

обов'язкових стандартів для боротьби з цим видом насильства, як до, так і після переговорів щодо Стамбульської конвенції. Ця угода є почасти кульмінація наших зусиль, бо вона надзвичайно важливий міжнародний документ, положення якого здатні змінити ситуацію. Я розраховую, що асамблея продовжить активно пропагувати Конвенцію. Переговори щодо її тексту викликали потужну політичну ініціативу у боротьбі з насильством над жінками. Необхідно скористатися цією ініціативою, щоб бути певними, що документ набере чинності якнайшвидше.

За допомогою цього посібника парламентарії дістають практичний засіб для ширшого оприлюднення Стамбульської конвенції, пояснення її положень і причин, через які вони такі важливі. Я впевнена, що ви знайдете переконливі аргументи, яких вимагає ситуація. Жінки в Європі та в усьому світі розраховують на вашу підтримку.

Габрієлла Баттаїні-Драгоні,
заступник генерального секретаря
Ради Європи

Додаток I
Конвенція Ради Європи
про запобігання насильству стосовно
жінок і домашньому насильству та
боротьбу з цими явищами
(CETS №210)
Стамбул, 11 травня 2011 р.

П р е а м б у л а

Держави – члени Ради Європи та інші держави, які підписали цю Конвенцію,

відзначаючи Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (ETS № 5, 1950 рік) та Протоколи до неї, Європейську соціальну хартію (ETS № 35, 1961 рік, переглянута в 1996 році, ETS № 163), Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (CETS № 197, 2005 рік), а також Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (CETS № 201, 2007 рік);

відзначаючи такі рекомендації Комітету міністрів державам – членам Ради Європи: Рекомендацію Rec(2002)5 про захист жінок від насильства, Рекомендацію CM/Rec(2007)17 про стандарти та механізми гендерної рівності, Рекомендацію CM/Rec(2010)10 про роль жінок та чоловіків у недопущенні й вирішенні конфліктів та в зміцненні миру, а також інші відповідні рекомендації;

беручи до уваги зростаючий обсяг судової практики Європейського суду з прав людини, який установлює важливі стандарти у сфері насильства стосовно жінок;

ураховуючи Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 рік), Міжнародний пакт про економічні, соціальні

і культурні права (1966 рік), Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979 рік) та Факультативний протокол до неї (1999 рік), а також Загальну рекомендацію Комітету CEDAW № 19 про насильство стосовно жінок, Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про права дітей (1989 рік) та Факультативні протоколи до неї (2000 рік), а також Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів (2006 рік);

ураховуючи Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002 рік);

відзначаючи основні принципи міжнародного гуманітарного права й, зокрема, Женевську конвенцію (IV) про захист цивільного населення під час війни (1949 рік) та Додаткові протоколи I й II (1977 рік) до неї;

осуджуючи всі форми насильства стосовно жінок і домашнього насильства;

визнаючи те, що реалізація *de jure* та *de facto* рівності між жінками та чоловіками є ключовим елементом у запобіганні насильству стосовно жінок;

визнаючи те, що насильство стосовно жінок є проявом історично нерівного співвідношення сил між жінками та чоловіками, яке призвело до домінування над жінками та дискримінації жінок чоловіками та до недопущення повноцінної емансипації жінок;

визнаючи структурний характер насильства стосовно жінок як насильства за гендерною ознакою, а також те, що насильство стосовно жінок є одним з головних соціальних механізмів, яким жінок змушують зайняти підпорядковане положення порівняно із чоловіками;

визнаючи із серйозним занепокоєнням те, що жінки й дівчата часто піддаються тяжким формам насильства, як-от: домашньому насильству, сексуальним домаганням, зґвалтуванню, примусовому шлюбові, злочинам, учиненим в ім'я так званої «честі», та каліцтву геніталій, що становить тяжке порушення прав людини стосовно жінок і дівчат і є головною перешкодою для досягнення рівності між жінками та чоловіками;

визнаючи триваючі порушення прав людини під час збройних конфліктів, які зачіпають цивільне населення, особливо жінок, у формі поширеного або систематичного зґвалтування та сексуального насильства, а також можливість збільшення насильства за гендерною ознакою як під час конфліктів, так і після них;

визнаючи те, що жінки й дівчата піддаються більшому ризикові насильства за гендерною ознакою, ніж чоловіки;

визнаючи те, що домашнє насильство зачіпає жінок непропорційно й що чоловіки також можуть бути жертвами домашнього насильства;

визнаючи те, що діти є жертвами домашнього насильства, у тому числі як свідки насильства в лоні сім'ї;

прагнучи створити Європу, вільну від насильства стосовно жінок і домашнього насильства,

домовилися про таке:

Г Л А В А І

Цілі, визначення, рівність і недискримінація, загальні зобов'язання

Стаття 1 Цілі Конвенції

1. Цілями цієї Конвенції є:
 - a) захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства;
 - b) сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності;
 - c) розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги;
 - d) заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства;
 - e) забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям та правоохоронним органам в ефективному співробітництві для прийняття комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства.
2. Ця Конвенція для забезпечення ефективного виконання Сторонами її положень установлює особливий механізм моніторингу.

Стаття 2

Сфера застосування Конвенції

1. Ця Конвенція застосовується до всіх форм насильства стосовно жінок, у тому числі домашнього насильства, яке зачіпає жінок непропорційно.

2. Сторони заохочуються застосовувати цю Конвенцію до всіх жертв домашнього насильства. Під час виконання положень цієї Конвенції Сторони звертають особливу увагу на жінок – жертв насильства за гендерною ознакою.

3. Ця Конвенція застосовується в мирний час і в ситуаціях збройного конфлікту.

Стаття 3

Визначення

Для цілей цієї Конвенції:

- a) «насильство стосовно жінок» розуміється як порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та означає всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті;
- b) «домашнє насильство» означає всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні;
- c) «гендер» означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків;

- d) «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою» означає насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно;
- e) «жертва» означає будь-яку фізичну особу, що піддається поведінці, зазначеній у пунктах «а» та «б»;
- f) «жінки» охоплює дівчат до 18 років.

Стаття 4

Основоположні права, рівність і недискримінація

1. Сторони вживають необхідних законодавчих та інших заходів для підтримки та захисту права кожного, особливо жінок, на те, щоб жити без насильства як в публічній, так і в приватній сферах.

2. Сторони осуджують усі форми дискримінації стосовно жінок і своєчасно вживають необхідних законодавчих та інших заходів для запобігання дискримінації, зокрема шляхом:

- закріплення в їхніх національних конституціях або іншому відповідному законодавстві принципу рівності між жінками та чоловіками й забезпечення практичної реалізації цього принципу;
- заборони дискримінації стосовно жінок, у тому числі за допомогою використання санкцій, де це доречно;
- скасування законів та практики, які є дискримінаційними стосовно жінок.

3. Виконання положень цієї Конвенції Сторонами, зокрема вжиття заходів для захисту прав жертв, забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, як-от: статі, гендеру, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу.

4. Спеціальні заходи, які є необхідними для запобігання насильству за гендерною ознакою та захисту жінок від насильства за гендерною ознакою, не розглядаються як дискримінація згідно з положеннями цієї Конвенції.

Стаття 5

Зобов'язання та належна увага з боку держави

1. Сторони утримуються від вчинення будь-яких актів насильства стосовно жінок і забезпечують, щоб державні органи, посадові особи, представники, установи та інші учасники, які діють від імені держави, діяли відповідно до цього зобов'язання.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення належної уваги до недопущення, розслідування, покарання та забезпечення компенсації стосовно актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції та які вчинені недержавними учасниками.

Стаття 6

Політика, яка враховує гендерні аспекти

Сторони зобов'язуються включати гендерну перспективу у виконання положень цієї Конвенції та оцінку їхнього впливу, а також заохочувати й ефективно здійснювати політику рівності між жінками та чоловіками й надання жінкам самостійності.

Г Л А В А І І

Комплексна політика та збір даних

Стаття 7

Усеосяжна та скоординована політика

1. Сторони вживають необхідних законодавчих та інших заходів для прийняття та здійснення загальнодержавної ефективної, усеосяжної та скоординованої політики, яка охоплює всі відповідні заходи для запобігання всім формам насильства та для боротьби з усіма формами насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, і пропонують цілісну відповідь насильству стосовно жінок.

2. Сторони забезпечують, щоб у політиці, зазначеній у пункті 1, у центрі всіх заходів були права жертви та щоб така політика здійснювалася за допомогою ефективного співробітництва між усіма відповідними органами, установами та організаціями.

3. Заходи, ужиті відповідно до цієї статті, охоплюють, де це доречно, усіх відповідних учасників, як-от: державні органи, національні, регіональні й місцеві парламенти та органи, національні установи з прав людини та організації громадянського суспільства.

Стаття 8

Фінансові ресурси

Сторони виділяють відповідні фінансові та людські ресурси для належного здійснення комплексної політики, заходів і програм для запобігання всім формам насильства та для боротьби з усіма формами насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, у тому числі тієї комплексної політики, заходів і програм, які здійснюються неурядовими організаціями та громадянським суспільством.

Стаття 9

Неурядові організації та громадянське суспільство

Сторони визнають, заохочують і підтримують на всіх рівнях роботу відповідних неурядових організацій та громадянського суспільства, які активно діють у боротьбі з насильством стосовно жінок, і встановлюють ефективне співробітництво із цими організаціями.

Стаття 10

Координуючий орган

1. Сторони призначають або заснують один або більше офіційних органів, відповідальних за координацію, виконання, моніторинг та оцінку політики та заходів для запобігання всім формам насильства та для боротьби з усіма формами насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції. Ці органи координують збір даних, як зазначено в статті 11, аналізують і поширюють його результати.

2. Сторони забезпечують, щоб органи, призначені або засновані відповідно до цієї статті, отримували інформацію загального характеру про заходи, ужиті згідно з главою VIII.

3. Сторони забезпечують, щоб органи, призначені або засновані відповідно до цієї статті, мали можливість безпосередньо підтримувати зв'язок і зміцнювати відносини з відповідними органами в інших Сторонах.

Стаття 11

Збір даних і дослідження

1. Для цілей виконання цієї Конвенції Сторони зобов'язуються:
- a) регулярно збирати відповідні дезагреговані статистичні дані про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції;
 - b) підтримувати дослідження стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, для вивчення його основних причин і наслідків, кількості випадків і

рівня винесених вироків, а також ефективності заходів, ужитих для виконання цієї Конвенції.

2. Сторони докладають зусиль для проведення опитувань населення на регулярній основі для оцінки поширення й тенденцій усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

3. Сторони забезпечують групу експертів, зазначену в статті 66 цієї Конвенції, інформацією, зібраною відповідно до цієї статті, для стимулювання міжнародного співробітництва та уможливлення міжнародного порівняльного аналізу.

4. Сторони забезпечують, щоб інформація, зібрана відповідно до цієї статті, була доступною громадськості.

ГЛАВА III

Недопущення

Стаття 12

Загальні зобов'язання

1. Сторони вживають необхідних заходів для заохочення змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків з метою викорінення упереджень, звичаїв, традицій та всіх інших практик, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок та чоловіків.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих та інших заходів для запобігання всім формам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, будь-якою фізичною або юридичною особою.

3. Будь-які заходи, ужиті згідно із цією главою, повинні враховувати й спрямовуватися на особливі потреби осіб, які стали вразливими внаслідок особливих обставин; у центрі таких заходів повинні бути права людини всіх жертв.

4. Сторони вживають необхідних заходів для заохочення всіх членів суспільства, особливо чоловіків і хлопців, активно сприяти запобіганню всім формам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

5. Сторони забезпечують, щоб культура, звичаї, релігія, традиція або так звана «честь» не розглядалися як виправдання будь-яких актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

6. Сторони вживають необхідних заходів для заохочення програм та діяльності для надання жінкам самостійності.

Стаття 13

Підвищення обізнаності

1. Сторони заохочують або проводять на регулярній основі та на всіх рівнях кампанії або програми з підвищення обізнаності, у тому числі в співробітництві з національними установами з прав людини та органами з питань забезпечення рівності, громадянським суспільством та неурядовими організаціями, зокрема жіночими організаціями, де це доречно, для підвищення обізнаності та розуміння серед широкої громадськості різних проявів усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, та їхніх наслідків для дітей, а також потреби в запобіганні такому насильству.

2. Сторони забезпечують широке поширення серед широкої громадськості інформації про заходи, доступні для запобігання актам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

Стаття 14

Навчання

1. Сторони здійснюють, де це доречно, необхідні кроки для включення адаптованого до рівня розвитку учнів навчального матеріалу з таких питань, як рівність між жінками та чоловіками, нестереотипні гендерні ролі, взаємна повага, вирішення конфліктів у міжособистісних стосунках без застосування насильства, насильство стосовно жінок за гендерною ознакою та право на особисту цілісність, у формальні навчальні плани на всіх рівнях навчання.

2. Сторони здійснюють необхідні кроки для заохочення принципів, зазначених у пункті 1, у неформальних навчальних структурах, а також у спортивних, культурно-дозвіллевих структурах і в засобах масової інформації.

Стаття 15

Підготовка спеціалістів

1. Сторони забезпечують або посилюють належну підготовку для відповідних спеціалістів, які займаються жертвами або особами, що вчинили будь-які акти насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, з питань недопущення та виявлення такого насильства, забезпечення рівності між жінками та чоловіками, потреб і прав жертв, а також стосовно того, як запобігати повторній віктимізації.

2. Сторони заохочують, щоб підготовка, зазначена в пункті 1, охоплювала підготовку зі скоординованого міжвідомчого співробітництва для забезпечення всеосяжного та відповідного управління зверненнями у випадках насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

Стаття 16

Профілактичне втручання та лікувальні програми

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для запровадження або підтримки програм, спрямованих на навчання осіб, що вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці в міжособистісних стосунках з метою запобігання подальшому насильству та зміни насильницьких манер поведінки.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для запровадження або підтримки лікувальних програм, спрямованих на профілактику рецидивів з боку правопорушників, зокрема з боку осіб, що вчинили статеві злочини.

3. Під час ужиття заходів, зазначених у пунктах 1 та 2, Сторони забезпечують, щоб першочергова увага приділялася безпеці, підтримці та правам людини жертв і щоб, де це доречно, ці програми запроваджувалися та виконувалися в тісному співробітництві зі спеціалізованими службами підтримки жертв.

Стаття 17

Участь приватного сектора та засобів масової інформації

1. Сторони заохочують приватний сектор, сектор інформаційно-комунікаційних технологій та засоби масової інформації, з належною повагою до свободи висловлювань та їхньої незалежності, брати участь у розробці та здійсненні політики та запровадженні керівних принципів і стандартів саморегулювання для запобігання насильству стосовно жінок та підвищення поваги до їхньої гідності.

2. Сторони розвивають і заохочують у співробітництві з учасниками приватного сектора навички серед дітей, батьків та викладачів стосовно того, як діяти з інформаційно-комунікаційним середовищем, яке надає доступ до принизливого контенту сексуального або насильницького характеру, який може бути шкідливим.

ГЛАВА IV

Захист та підтримка

Стаття 18

Загальні зобов'язання

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для захисту всіх жертв від будь-яких подальших актів насильства.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів згідно з національним законодавством для забезпечення існування належних механізмів здійснення ефективного співробітництва між усіма відповідними державними органами, у тому числі судовими органами, прокуратурою, правоохоронними органами, місцевими та регіональними органами, а також неурядовими організаціями та іншими відповідними організаціями й суб'єктами, для захисту й підтримки жертв і свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, у тому числі шляхом звернення до загальних і спеціалізованих служб підтримки, зазначених у статтях 20 та 22 цієї Конвенції.

3. Сторони забезпечують, щоб заходи, ужиті згідно із цією главою:

- ґрунтувалися на гендерному розумінні насильства стосовно жінок і домашнього насильства та зосереджувалися на правах людини та безпеці жертви;
- ґрунтувалися на комплексному підході, який враховує відносини між жертвами, правопорушниками, дітьми та їхнім більш широким соціальним оточенням;
- були спрямовані на уникнення повторної віктимізації;
- були спрямовані на надання самостійності та економічної незалежності жінкам – жертвам насильства;

- дозволяли, де це доречно, щоб різні служби захисту та підтримки розташовувалися в тих самих приміщеннях;
- урахували особливі потреби уразливих осіб, у тому числі дітей-жертв, та були доступними для них.

4. Надання послуг не повинно залежати від готовності жертви висунути обвинувачення або свідчити проти будь-якого правопорушника.

5. Сторони вживають відповідних заходів для забезпечення консульського й іншого захисту та підтримки їхнім громадянам та іншим жертвам, які мають право на такий захист, згідно з їхніми зобов'язаннями за міжнародним правом.

Стаття 19

Інформація

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви отримували відповідну та своєчасну інформацію про доступні служби підтримки та правові заходи мовою, яку вони розуміють.

Стаття 20

Загальні служби підтримки

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви мали доступ до служб, які допомагають їм відновитися після насильства. Ці заходи повинні охоплювати, за необхідності, такі послуги, як юридичні та психологічні консультації, фінансову допомогу, надання житла, навчання, підготовку та допомогу в пошуку роботи.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви мали доступ до служб охорони здоров'я та соціальних служб і щоб ці служби мали необхідні ресурси, а спеціалісти були підготовленими для надання допомоги жертвам та направляли їх до належних служб.

Стаття 21

Допомога в індивідуальних (колективних) скаргах

Сторони забезпечують, щоб жертви мали інформацію та доступ до застосовуваних регіональних і міжнародних індивідуальних (колективних) механізмів скарг. Сторони заохочують надання чіткої та продуманої допомоги жертвам у поданні будь-яких таких скарг.

Стаття 22

Спеціалізовані служби підтримки

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення або організації, з дотриманням належного географічного розподілу, невідкладних, коротко- і довгострокових спеціалізованих служб підтримки будь-якій жертві, що піддається будь-яким актам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

2. Сторони забезпечують або створюють спеціалізовані служби підтримки жінок для всіх жінок – жертв насильства та їхніх дітей.

Стаття 23

Притулки

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення створення відповідних, легкодоступних притулків у достатній кількості для надання безпечного розміщення жертв, особливо жінок та їхніх дітей, та надання їм дієвої допомоги.

Стаття 24

Телефонні лінії допомоги

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для запровадження загальнодержавних цілодобових (24/7) безоплатних телефонних ліній допомоги для надання консультацій абонентам, конфіденційно або з належним урахуванням їхньої анонімності, стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

Стаття 25

Підтримка жертв сексуального насильства

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення створення відповідних легкодоступних консультативних центрів допомоги жертвам зґвалтування або сексуального насильства в достатній кількості для забезпечення медичної та судово-медичної експертизи, підтримки у випадку травм і надання консультацій жертвам.

Стаття 26

Захист та підтримка дітей-свідків

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб під час надання захисту та послуг з підтримки жертв належно враховувалися права та потреби дітей – свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

2. Заходи, ужиті відповідно до цієї статті, охоплюють орієнтовані на відповідну вікову групу психосоціальні консультації дітей – свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, та приділяють належну увагу найкращим інтересам дитини.

Стаття 27

Повідомлення

Сторони вживають необхідних заходів для заохочення будь-якої особи – свідка вчинення актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, або особи, яка має обґрунтовані підстави вважати, що такий акт може бути вчинено або що очікуються подальші акти насильства, повідомляти про це компетентним організаціям або органам.

Стаття 28

Повідомлення спеціалістів

Сторони вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб правила конфіденційності, які покладаються національним законодавством на певних спеціалістів, не становили перешкоди стосовно можливості, за певних умов, їхнього повідомлення компетентним організаціям або органам, якщо в них є обґрунтовані підстави вважати, що вчинено тяжкий акт насильства, який підпадає під сферу застосування цієї Конвенції, або що очікуються подальші тяжкі акти насильства.

Г Л А В А V

Матеріальне право

Стаття 29

Цивільні позови та засоби правового захисту

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення жертв належними засобами цивільно-правового захисту стосовно правопорушника.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення жертв, згідно із загальними принципами міжнародного права, належними засобами цивільно-правового захисту стосовно державних органів, які не виконали свого обов'язку вжити необхідних запобіжних або захисних заходів у межах своїх повноважень.

Стаття 30

Компенсація

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви мали право вимагати компенсацію від осіб, що вчинили будь-яке з правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

2. Належна державна компенсація присуджуються тим, хто постраждав від тяжких тілесних ушкоджень або порушення здоров'я, настільки, наскільки шкода не покривається з інших джерел, як-от: правопорушником, страхуванням або державним медичним і соціальним забезпеченням. Це не перешкоджає Сторонам вимагати повернення наданої компенсації від правопорушника, за умови належного забезпечення безпеки жертви.

3. Заходи, ужиті відповідно до пункту 2, забезпечують надання компенсації в межах розумного строку.

Стаття 31

Опіка, права на відвідування та безпека

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб під час визначення опіки та прав на відвідування дітей до уваги бралися випадки насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб здійснення будь-яких прав на відвідування або опіку не ставило під загрозу права та безпеку жертви або дітей.

Стаття 32

Цивільні наслідки примусових шлюбів

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб шлюби, укладені під примусом, могли бути оскаржені, анульовані або розірвані без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на жертву.

Стаття 33

Психологічне насильство

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка призводить до тяжкого порушення психічної цілісності шляхом примушування або погроз, було криміналізовано.

Стаття 34

Переслідування

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає в повторному здійсненні загрозливої поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку, було криміналізовано.

Стаття 35

Фізичне насильство

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає у вчиненні актів фізичного насильства проти іншої особи, було криміналізовано.

Стаття 36

Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб було криміналізовано такі форми умисної поведінки:

- a) здійснення, без згоди, вагінального, анального або орального проникнення сексуального характеру в тіло іншої особи з використанням будь-якої частини тіла або предмета;
- b) здійснення, без згоди, інших актів сексуального характеру з особою;
- c) примушування іншої особи до здійснення, без згоди, актів сексуального характеру з третьою особою.

2. Згоду повинно бути надано добровільно як результат вільного волевиявлення особи, отриманого в контексті супутніх обставин.

3. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб положення пункту 1 також застосовувалися до актів, учинених проти колишніх чи теперішніх подружжів або партнерів, як це визнається національним законодавством.

Стаття 37

Примусовий шлюб

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає в примушуванні дорослого або дитини до вступу в шлюб, було криміналізовано.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умісну поведінку, яка полягає в замишуванні дорослого або дитини на територію Сторони або держави іншої, ніж та, у якій він чи вона проживає, для примушування цього дорослого або дитини до вступу в шлюб, було криміналізовано.

Стаття 38

Каліцтво жіночих геніталій

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб було криміналізовано такі форми умисної поведінки:

- a) видалення, інфібуляція або здійснення будь-якого іншого каліцтва в цілому або частково великих статевих губ, малих статевих губ або клітора;
- b) примушування жінки до того, щоб вона зазнала актив, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього;
- c) підбурювання, примушування дівчини до того, щоб вона зазнала актив, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього.

Стаття 39

Примусовий аборт та примусова стерилізація

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб було криміналізовано такі форми умисної поведінки:

- a) проведення аборту жінці без її попередньої та інформованої згоди;
- b) проведення хірургічного втручання, метою або наслідком якого є припинення здатності жінки до природної репродукції без її попередньої та інформованої згоди або розуміння процедури.

Стаття 40

Сексуальне домагання

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища, підлягала кримінальній або іншій юридичній санкції.

Стаття 41

Пособництво або підбурювання та замах

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для визнання правопорушенням умисно вчиненого пособництва або підбурювання у вчиненні будь-якого з правопорушень, установлених відповідно до статей 33, 34, 35, 36, 37, пункту «а» статті 38 та статті 39 цієї Конвенції.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для встановлення правопорушеннями умисно вчинених замахів на вчинення правопорушень, установлених відповідно до статей 35, 36, 37, пункту «а» статті 38 та статті 39 цієї Конвенції.

Стаття 42

Неприйнятні виправдання злочинів, у тому числі злочини, учинені в ім'я так званої «честі»

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб у кримінальному провадженні, розпочатому після вчинення будь-якого з актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, культура, звичаї, релігія, традиція або так звана «честь» не розглядалися як виправдання таких актів. Це охоплює, зокрема, заяви про те, що жертва порушила культурні, релігійні, соціальні чи традиційні норми або звичаї належної поведінки.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих заходів для забезпечення того, щоб підбурювання будь-якою особою стосовно дитини вчинити будь-який з актів, зазначений у пункті 1, не зменшувало кримінальної відповідальності такої особи за вчинені акти.

Стаття 43

Настання відповідальності за кримінальні правопорушення

Відповідальність за правопорушення, установлені відповідно до цієї Конвенції, настає незалежно від характеру відносин між жертвою та правопорушником.

Стаття 44

Юрисдикція

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для встановлення юрисдикції над будь-яким правопорушенням, установленим відповідно до цієї Конвенції, якщо правопорушення вчинено:

- a) на їхній території, або
- b) на борту корабельного судна під їхнім прапором, або
- c) на борту повітряного судна, зареєстрованого відповідно до їхнього законодавства, або
- d) одним з їхніх громадян, або
- e) особою, яка постійно проживає на їхній території.

2. Сторони докладають зусиль для вжиття необхідних законодавчих або інших заходів з метою встановлення юрисдикції над будь-яким правопорушенням, установленим відповідно до цієї Конвенції, якщо правопорушення вчинено проти одного з їхніх громадян або особи, яка постійно проживає на їхній території.

3. Для кримінального переслідування правопорушень, установлених відповідно до статей 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб їхня юрисдикція не залежала від умови, що дії криміналізовано в місці, де їх було вчинено.

4. Для кримінального переслідування правопорушень, установлених відповідно до статей 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб їхня юрисдикція стосовно підпунктів «d» та «e» пункту 1, не залежала від умови, що кримінальне переслідування може бути розпочато тільки після повідомлення жертви правопорушення або надання інформації державою, на території якої було вчинено правопорушення.

5. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для встановлення юрисдикції над правопорушеннями, установленими відповідно до цієї Конвенції, у випадках, коли ймовірний правопорушник присутній на їхній території та не підлягає екстрадиції іншій Стороні тільки на підставі свого громадянства.

6. У випадках, коли ймовірне правопорушення, установлене відповідно до цієї Конвенції, підпадає під юрисдикцію більше ніж однієї Сторони, такі Сторони, де це доречно, проводять консультації одна з одною для визначення найсприятливішої юрисдикції для кримінального переслідування.

7. Без шкоди загальним нормам міжнародного права ця Конвенція не виключає будь-якої кримінальної юрисдикції, що здійснює Сторона відповідно до свого національного законодавства.

Стаття 45

Санкції та заходи

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення покарання ефективними, пропорційними та переконливими санкціями за вчинення правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції, з урахуванням ступеня їхньої тяжкості. Ці санкції охоплюють, де це доречно, вироки, що передбачають позбавлення волі, що може стати підставою для екстрадиції.

2. Сторони можуть приймати інші заходи стосовно правопорушників, як-от:

– моніторинг або нагляд стосовно засуджених осіб;

- позбавлення батьківських прав, якщо найкращі інтереси дитини, які можуть охоплювати безпеку жертви, не можуть бути гарантовані в будь-який інший спосіб.

Стаття 46

Обтяжуючі обставини

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення можливості врахування таких обставин, якщо вони вже не є частиною складових елементів правопорушення, згідно з відповідними положеннями національного законодавства як обтяжуючі обставини під час визначення вироку за правопорушення, установлені відповідно до цієї Конвенції:

- a) правопорушення було вчинено проти колишнього чи теперішнього подружжя або партнера, як це визнається національним законодавством, членом сім'ї, особою, яка проживає разом з жертвою, або особою, яка зловжила своїми повноваженнями;
- b) правопорушення або пов'язані правопорушення були вчинені повторно;
- c) правопорушення було вчинено проти особи, уразливої через особливі обставини;
- d) правопорушення було вчинено проти дитини або в присутності дитини;
- e) правопорушення вчинили дві або більше осіб, які діяли разом;
- f) правопорушенню передувало або його супроводжувало тяжке насильство;
- g) правопорушення було вчинено із застосуванням зброї або з погрозою застосування зброї;
- h) правопорушення завдало жертві тяжкої фізичної або психологічної шкоди;
- i) правопорушника вже було засуджено за правопорушення подібного характеру.

Стаття 47

Вироки, винесені іншою Стороною

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення можливості під час визначення вироку враховувати остаточні вироки, винесені іншою Стороною стосовно правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

Стаття 48

Заборона обов'язкового застосування до процесів або винесення вироків альтернативного вирішення спорів

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для заборони на обов'язкові альтернативні процеси з вирішення спорів, у тому числі посередництво та примирення, стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб у разі винесення рішення про сплату штрафу належним чином урахувалася здатність правопорушника виконати свої фінансові зобов'язання перед жертвою.

Г Л А В А VI

Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи

Стаття 49

Загальні зобов'язання

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб розслідування та судові провадження стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, здійснювалися без неналежних затримок і з урахуванням прав жертви на всіх стадіях кримінального провадження.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів згідно з основними принципами прав людини та з огляду на гендерне розуміння насильства для забезпечення ефективного розслідування та кримінального переслідування правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

Стаття 50

Невідкладне реагування, запобігання та захист

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб відповідальні правоохоронні органи негайно та належним чином реагували на всі форми насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, шляхом надання належного та невідкладного захисту жертвам.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб відповідальні правоохоронні органи негайно та належним чином здійснювали запобігання всім формам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції,

та захист від усіх таких форм, у тому числі застосування профілактичних оперативних заходів та збір доказів.

Стаття 51

Оцінка ризиків та управління ризиками

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка летального ризику, серйозності ситуації та ризику повторення насильства здійснювалася всіма відповідними органами для управління ризиком та, якщо необхідно, для забезпечення скоординованої безпеки та підтримки.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка, зазначена в пункті 1, належним чином урахувувала на всіх стадіях розслідування та застосування захисних заходів те, що особи, що вчинили акти насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, мають вогнепальну зброю або мають доступ до неї.

Стаття 52

Нагальні заборонювальні приписи

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб компетентним органам надавалися повноваження видавати приписи в ситуаціях безпосередньої небезпеки про те, щоб особа, що вчинила домашнє насильство, звільнила місце проживання жертви або особи, яка знаходиться в ситуації ризику, на достатній період, та заборонити правопорушнику заходити до місця проживання жертви або особи, яка знаходиться в ситуації ризику, або контактувати з жертвою або особою, яка знаходиться в ситуації ризику. Заходи, ужиті відповідно до цієї статті, надають пріоритет безпеці жертви або особи, яка знаходиться в ситуації ризику.

Стаття 53

Обмежувальні або захисні приписи

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб належні обмежувальні або захисні

приписи були доступними для жертв усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб обмежувальні або захисні приписи, зазначені в пункті 1, були:

- доступними для невідкладного захисту та без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на жертву;
- виданими на певний період або до їхньої зміни чи зняття;
- у разі необхідності виданими на основі *ex parte*, що має негайну дію;
- доступними незалежно від іншого правового провадження або на додаток до нього;
- дозволені бути представленими в подальшому правовому провадженні.

3. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб порушення обмежувальних або захисних приписів, виданих відповідно до пункту 1, підлягало ефективним, пропорційним та переконливим кримінальним або іншим юридичним санкціям.

Стаття 54

Розслідування та докази

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб у будь-якому цивільному або кримінальному провадженні докази, які стосуються історії сексуальних стосунків та поведінки жертви, дозволялися тільки тоді, коли це є суттєвим і необхідним.

Стаття 55

Провадження *ex parte* та *ex officio*

1. Сторони забезпечують, щоб розслідування або кримінальне переслідування правопорушень, установлених відповідно до статей 35, 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, не залежали цілком від повідомлен-

ня або скарги, поданої жертвою, якщо правопорушення було вчинено цілком або частково на її території, і щоб провадження могло продовжуватися навіть, якщо жертва відкликає свою заяву або скаргу.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення згідно з умовами, передбаченими їхнім національним законодавством, можливості для урядових та неурядових організацій та радників з питань домашнього насильства надавати допомогу та (або) підтримку жертвам на їхнє прохання під час розслідування та судового провадження стосовно правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

Стаття 56 **Заходи захисту**

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для захисту прав та інтересів жертв, у тому числі їхніх особливих потреб як свідків, на всіх стадіях розслідування та судового провадження, зокрема шляхом:

- a) забезпечення їхньої безпеки, а також безпеки їхніх сімей та свідків від погроз, помсти та повторної віктимізації;
- b) забезпечення інформування жертв, принаймні у випадках, коли жертви та сім'ї можуть бути в небезпеці, коли правопорушник утік або його звільнено тимчасово чи остаточно;
- c) інформування їх згідно з умовами, передбаченими національним законодавством, про їхні права й послуги, які їм може бути надано, та про наслідки розгляду їхньої заяви, обвинувачень, загальний розвиток розслідування та провадження, їхню роль у цьому, а також результат розгляду їхньої справи;
- d) надання жертвам можливості в спосіб, що відповідає процесуальним нормам національного законодавства, бути вислуханими, подавати докази та викладати безпосередньо або через посередника свої думки, потреби й стурбованості, а також щоб такі думки, потреби й стурбованості були розглянуті;
- e) забезпечення жертв належними послугами підтримки для представлення та врахування належним чином їхніх прав й інтересів;

- f) забезпечення того, щоб могли бути прийняті заходи для захисту приватного життя та репутації жертви;
- g) забезпечення уникнення контакту між жертвами та правопорушниками в приміщеннях суду та правоохоронних органів, де це можливо;
- h) надання жертвам незалежних та компетентних перекладачів, коли жертви є учасниками провадження або коли вони подають докази;
- i) надання можливості жертвам давати свідчення відповідно до норм, передбачених національним законодавством, у залі суду без особистої присутності або принаймні без присутності ймовірного правопорушника, особливо шляхом використання відповідних комунікаційних технологій, де це можливо.

2. Дитина – жертва та дитина – свідок насильства стосовно жінок і домашнього насильства забезпечуються, де це доречно, спеціальними заходами захисту з урахуванням найкращих інтересів дитини.

Стаття 57

Правова допомога

Сторони забезпечують право на правову допомогу та безоплатну правову допомогу жертвам відповідно до умов, передбачених їхнім національним законодавством.

Стаття 58

Строки давності

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення подовження строку давності для порушення будь-яких правових проваджень стосовно правопорушень, установлених відповідно до статей 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, на строк, який достатній для здійснення ефективного порушення провадження після досягнення жертвою повноліття і який буде домірним до ступеня тяжкості правопорушення, про яке йдеться.

Г Л А В А VII

Міграція та притулок

Стаття 59

Статус перебування

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертвам, статус перебування яких залежить від статусу перебування подружжя або партнера, як це визначено національним законодавством, у разі розірвання шлюбу або стосунків надавався в разі особливо складних обставин, за заявою, незалежний дозвіл на перебування, незалежно від тривалості шлюбу або стосунків. Умови стосовно надання й тривалості незалежного дозволу на перебування встановлюються національним законодавством.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви могли отримати призупинення провадження стосовно вислання, порушеного у зв'язку зі статусом перебування, який залежить від статусу перебування подружжя або партнера, як це визначено національним законодавством, для надання їм можливості подати заяву про отримання незалежного дозволу на перебування.

3. Сторони видають поновлюваний дозвіл на перебування жертвам в одній з двох зазначених нижче ситуацій або в обох:

- а) коли компетентний орган вважає, що їхнє перебування є необхідним у зв'язку з їхньою особистою ситуацією;
- б) коли компетентний орган вважає, що їхнє перебування є необхідним для цілей їхнього співробітництва з компетентними органами в розслідуванні або кримінальному провадженні.

4. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви примусового шлюбу, які вивезені до іншої країни для цілей шлюбу та які, як наслідок, втратили свій статус перебування в країні, де вони постійно проживають, могли це право відновити.

Стаття 60

Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на гендерній ознаці

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб насильство стосовно жінок за гендерною ознакою могло бути визнано як форма переслідування в розумінні статті 1 А (2) Конвенції про статус біженців 1951 року та як форма тяжкої шкоди, що є підставою для додаткового (субсидіарного) захисту.

2. Сторони забезпечують, щоб під час розгляду кожного положення Конвенції враховувалося тлумачення, яке враховує гендерний фактор, і у випадках, коли встановлено, що існують побоювання стосовно переслідувань за одним або більше із цих положень, заявникам надається статус біженця згідно із застосовними відповідними документами.

3. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для розробки з урахуванням гендерного фактору процедур прийому та служб підтримки для шукачів притулку, а також гендерних керівних принципів і процедур надання притулку з урахуванням гендерного фактору, у тому числі визначення статусу біженця та заяв про міжнародний захист.

Стаття 61

Невислання

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для дотримання принципу невислання згідно з існуючими зобов'язаннями за міжнародним правом.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви насильства стосовно жінок, які потребують захисту, незважаючи на їхній статус або місце перебування, за жодних обставин не поверталися до будь-якої країни, де існував би ризик їхньому життю або де вони могли б бути піддані тортурам або нелюдському чи принизливому поведженню або покаранню.

Г Л А В А VIII

Міжнародне співробітництво

Стаття 62

Загальні принципи

1. Сторони співробітничать між собою настільки широко, наскільки це можливо, відповідно до положень цієї Конвенції та шляхом застосування відповідних міжнародних та регіональних документів про співробітництво в цивільних і кримінальних справах, домовленостей, погоджених на основі уніфікованого або взаємозобов'язувального та національного законодавства для:

- a) недопущення, боротьби та переслідування всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції;
- b) захисту та надання допомоги жертвам;
- c) розслідувань або проваджень стосовно правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції;
- d) виконання відповідних судових рішень у цивільних та кримінальних справах, винесених судовими органами Сторін, у тому числі захисних приписів.

2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб жертви правопорушення, установленого відповідно до цієї Конвенції та вчиненого на території Сторони іншої, ніж та, де вони проживають, могли подати скаргу до компетентних органів їхньої держави проживання.

3. Якщо Сторона, яка обумовлює надання взаємної правової допомоги в кримінальних справах, екстрадицію або виконання судових рішень у цивільних або кримінальних справах, винесених іншою Стороною цієї Конвенції, наявністю договору, отримує запит про таке правове співробітництво від Сторони, з якою вона не уклала такого договору, вона може вважати цю Конвенцію правовою підставою для надання взаємної правової допомоги в кримінальних

справах, екстрадиції або виконання судових рішень у цивільних або кримінальних справах, винесених іншою Стороною стосовно правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

4. Сторони докладають зусиль для включення, де це доречно, питань запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами в програми допомоги розвитку, передбачені на користь третіх держав, у тому числі шляхом укладення двосторонніх і багатосторонніх угод з третіми державами з метою сприяння захисту жертв відповідно до пункту 5 статті 18.

Стаття 63

Заходи стосовно осіб, які знаходяться в ситуації ризику

Коли Сторона, на основі інформації, яка знаходиться в її розпорядженні, має обґрунтовані підстави вважати, що особа знаходиться в ситуації безпосереднього ризику заподіяння будь-якого акту насильства, зазначеного в статтях 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, на території іншої Сторони, Сторона, яка має інформацію, заохочується передати її без затримок останній для забезпечення вжиття належних заходів захисту. Де це можливо, ця інформація охоплює подробиці про існуючі положення стосовно захисту на користь особи, яка знаходиться в ситуації ризику.

Стаття 64

Інформація

1. Запитувана Сторона невідкладно інформує запитуючу Сторону про остаточний результат дій, здійснених за цією главою. Запитувана Сторона також невідкладно інформує запитуючу Сторону про будь-які обставини, які унеможливають виконання запитованої дії або можуть суттєво її затримати.

2. Сторона може, у межах свого національного законодавства, без попереднього запиту надіслати іншій Стороні інформацію, отриману в рамках її розслідувань, коли вона вважає, що розкриття такої інформації могло б допомогти отримуючій Стороні в недопущенні кримінальних правопорушень, установлених відповідно

до цієї Конвенції, або в порушенні чи проведенні розслідувань або проваджень стосовно таких кримінальних правопорушень, або що це могло б призвести до надіслання такою Стороною запиту про співробітництво за цією главою.

3. Сторона, яка отримує будь-яку інформацію відповідно до пункту 2, надсилає таку інформацію своїм компетентним органам для того, щоб було здійснено провадження, якщо вони вважаються доречними, або щоб ця інформація могла бути врахована у відповідних цивільних та кримінальних провадженнях.

Стаття 65

Захист даних

Персональні дані зберігаються та використовуються відповідно до зобов'язань, узятих Сторонами за Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (ETS № 108).

ГЛАВА ІХ

Механізм моніторингу

Стаття 66

Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства

1. Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (далі – ГРЕВІО) здійснює моніторинг виконання цієї Конвенції Сторонами.

2. ГРЕВІО складається мінімум з 10 членів і максимум з 15 членів з урахуванням гендерного та географічного балансу, а також багатодисциплінарної експертизи. Її члени обираються Комітетом Сторін з кандидатів, призначених Сторонами на чотирирічний строк, з правом переобрання один раз та обираються з громадян Сторін.

3. Перше обрання 10 членів здійснюється протягом одного року після набрання чинності цією Конвенцією. Обрання п'яти додаткових членів здійснюється після 25-ої ратифікації або приєднання.

4. Обрання членів ГРЕВІО ґрунтується на таких принципах:

- a) вони обираються за прозорою процедурою з осіб високих моральних якостей, відомих за їхню визнану компетенцію в галузі прав людини, гендерної рівності, насильства стосовно жінок і домашнього насильства або надання допомоги та захисту жертвам, або продемонстрували професійний досвід у сферах, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції;
- b) два члени ГРЕВІО не можуть бути громадянами однієї держави;
- c) вони повинні представляти основні правові системи;
- d) вони повинні представляти відповідних учасників та установи, які займаються питаннями насильства стосовно жінок і домашнього насильства;

е) вони діють в особистій якості та є незалежними й неупередженими під час виконання своїх функцій і можуть ефективно виконувати свої обов'язки.

5. Процедура обрання членів ГРЕВІО визначається Комітетом міністрів Ради Європи після консультацій зі Сторонами та отримання одностайної згоди Сторін протягом шести місяців після набрання чинності цією Конвенцією.

6. ГРЕВІО приймає власні правила процедури.

7. Члени ГРЕВІО та інші члени делегацій, які здійснюють візити до країн, як це передбачено в пунктах 9 та 14 статті 68, користуються привілеями та імунітетами, установленими в додатку до цієї Конвенції.

Стаття 67

Комітет Сторін

1. Комітет Сторін складається з представників Сторін цієї Конвенції.

2. Комітет Сторін скликається Генеральним секретарем Ради Європи. Його перше засідання проводиться протягом одного року після набрання чинності цією Конвенцією для обрання членів ГРЕВІО. Після цього він збирається кожний раз, коли одна третина Сторін, Президент Комітету Сторін або Генеральний секретар вимагають цього.

3. Комітет Сторін приймає власні правила процедури.

Стаття 68

Процедура

1. Сторони подають Генеральному секретарю Ради Європи, ґрунтуючись на анкеті, підготовленій ГРЕВІО, звіт про законодавчі та інші заходи, які впроваджують в дію положення цієї Конвенції, для розгляду ГРЕВІО.

2. ГРЕВІО розглядає звіти, подані відповідно до пункту 1, з представниками відповідної Сторони.

3. Подальші процедури оцінки поділяються на раунди, тривалість яких визначає ГРЕВІО. На початку кожного раунду ГРЕВІО визначає спеціальні положення, на яких ґрунтується процедура оцінки, та надсилає анкету.

4. ГРЕВІО визначає відповідні засоби для здійснення цієї процедури моніторингу. ГРЕВІО, зокрема, може затвердити анкету для кожного раунду оцінки, яка може слугувати основою для процедури оцінки виконання Сторонами. Ця анкета надсилається всім Сторонам. Сторони відповідають на цю анкету, а також на будь-який інший запит про інформацію від ГРЕВІО.

5. ГРЕВІО може отримувати інформацію про виконання Конвенції від неурядових організацій та громадянського суспільства, а також від національних установ із захисту прав людини.

6. ГРЕВІО належним чином враховує існуючу інформацію, доступну з інших регіональних та міжнародних документів та органів у галузях, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

7. Під час затвердження анкети для кожного раунду оцінки ГРЕВІО належним чином враховує існуючий збір даних і дослідження в Сторонах, як це зазначено в статті 11 цієї Конвенції.

8. ГРЕВІО може отримувати інформацію про виконання Конвенції від Комісару Ради Європи з прав людини, Парламентської асамблеї та відповідних спеціалізованих органів Ради Європи, а також органів, заснованих відповідно до інших міжнародних документів. Скарги, подані до цих органів, та результати їхнього розгляду будуть доступними ГРЕВІО.

9. ГРЕВІО може додатково організовувати, у співробітництві з національними органами та за допомогою незалежних національних експертів, візити до країн, якщо зібраної інформації недостатньо або у випадках, передбачених у пункті 14. Під час цих візитів ГРЕВІО можуть допомагати спеціалісти з конкретних галузей.

10. ГРЕВІО готує проект звіту, який містить аналіз виконання положень, на яких ґрунтується оцінка, а також свої зауваження та пропозиції стосовно того, як відповідна Страна може вирішити виявлені проблеми. Проект звіту передається для коментарів Строні, стосовно якої проводиться оцінка. ГРЕВІО під час ухвалення звіту бере до уваги її коментарі.

11. На підставі всієї отриманої інформації та коментарів Сторін ГРЕВІО ухвалює свій звіт і висновки стосовно заходів, ужитих відповідною Стороною для виконання положень цієї Конвенції. Цей звіт і висновки надсилаються відповідній Стороні та Комітетові Сторін. Звіт і висновки ГРЕВІО оприлюднюються з моменту їхнього ухвалення разом з можливими коментарями відповідної Сторони.

12. Без шкоди процедурі на основі пунктів 1–8 Комітет Сторін може прийняти, на основі звіту й висновків ГРЕВІО, рекомендації, адресовані цій Стороні а) що стосуються заходів, яких необхідно вжити для виконання висновків ГРЕВІО, якщо необхідно, зі встановленням дати надання інформації про їхнє виконання, а також б) що мають на меті сприяння співробітництву із цією Стороною для належного виконання цієї Конвенції.

13. Якщо ГРЕВІО отримує надійну інформацію, що зазначає ситуацію, у якій проблеми вимагають негайної уваги для недопущення або обмеження розміру або кількості серйозних порушень Конвенції, ГРЕВІО може запитати термінове подання спеціального звіту стосовно заходів, ужитих для недопущення тяжкої, масивної або стійкої форми насильства стосовно жінок.

14. Ураховуючи інформацію, подану відповідною Стороною, а також будь-яку іншу доступну надійну інформацію, ГРЕВІО може призначити одного або більше зі своїх членів для проведення розслідування та негайного повідомлення ГРЕВІО. Коли це виправдане та зі згоди Сторони, розслідування може охоплювати візит на її територію.

15. Після розгляду висновків розслідування, зазначеного в пункті 14, ГРЕВІО передає ці висновки відповідній Стороні та, коли це доречно, Комітетові Сторін і Комітетові міністрів Ради Європи разом з будь-якими коментарями та рекомендаціями.

Стаття 69

Загальні рекомендації

ГРЕВІО може ухвалювати, де це доречно, загальні рекомендації про виконання цієї Конвенції.

Стаття 70

Парламентське залучення до моніторингу

1. Національним парламентам пропонується брати участь у моніторингу заходів, ужитих для виконання цієї Конвенції.

2. Сторони подають звіти ГРЕВІО до своїх національних парламентів.

3. Парламентській Асамблеї Ради Європи пропонується регулярно розглядати питання виконання цієї Конвенції.

Г Л А В А X

Зв'язок з іншими міжнародними інструментами

Стаття 71

Зв'язок з іншими міжнародними інструментами

1. Ця Конвенція не впливає на права та обов'язки, які випливають з інших міжнародних документів, сторонами яких є або стануть Сторони цієї Конвенції та які містять положення з питань, що регулюються цією Конвенцією.

2. Сторони цієї Конвенції можуть укладати між собою двосторонні чи багатосторонні угоди з питань, які регулюються в цій Конвенції, для доповнення та посилення її положень або для сприяння застосуванню закріплених у ній принципів.

Г Л А В А XI

Поправки до Конвенції

Стаття 72

Поправки

1. Будь-яка пропозиція, зроблена Стороною, стосовно внесення поправки до цієї Конвенції повідомляється Генеральному секретарю Ради Європи та передається нею або ним державам – членам Ради Європи, будь-якій державі, яка підписала цю Конвенцію, будь-якій Стороні, Європейському Союзу, будь-якій державі, якій запропоновано підписати цю Конвенцію відповідно до положень статті 75, та будь-якій державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції відповідно до положень статті 76.

2. Комітет міністрів Ради Європи розглядає запропоновану поправку та, після проведення консультацій зі Сторонами цієї Конвенції, які не є членами Ради Європи, може прийняти поправку більшістю, передбаченою в пункті «d» статті 20 Статуту Ради Європи.

3. Текст будь-якої поправки, прийнятої Комітетом міністрів відповідно до пункту 2, передається Сторонам для прийняття.

4. Будь-яка поправка, прийнята відповідно до пункту 2, набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення місячного строку з дати, коли всі Сторони повідомили Генеральному секретарю про прийняття ними поправки.

Г Л А В А XII

Прикінцеві положення

Стаття 73

Дія Конвенції

Положення цієї Конвенції не обмежують положень національного законодавства та зобов'язальних міжнародних документів, які вже набрали чинності або можуть набрати чинності та згідно з якими особам під час запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами надаються або могли б надаватися сприятливіші права.

Стаття 74

Вирішення спорів

1. Сторони будь-якого спору, який може виникнути стосовно застосування або тлумачення положень цієї Конвенції, у першу чергу намагаються вирішити його за допомогою переговорів, примирення, арбітражу або будь-якими іншими методами мирного вирішення, прийнятими за взаємною згодою між ними.

2. Комітет міністрів Ради Європи може встановити процедури вирішення, доступні для використання Сторонами в спорі, якщо вони погодяться на це.

Стаття 75

Підписання та набуття чинності

1. Ця Конвенція є відкритою для підписання державами – членами Ради Європи, державами, які не є членами Ради Європи, але брали участь у її розробці, а також Європейським Союзом.

2. Ця Конвенція підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи

затвердження передаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

3. Ця Конвенція набуває чинності з першого дня місяця, що настає після закінчення тримісячного строку з дати, коли 10 держав, які підписали цю Конвенцію, у тому числі щонайменше вісім держав – членів Ради Європи, висловили свою згоду на обов'язковість для них Конвенції відповідно до положень пункту 2.

4. Стосовно будь-якої держави, зазначеної в пункті 1, або стосовно Європейського Союзу, які пізніше висловлять свою згоду на обов'язковість для них Конвенції, вона набуває чинності з першого дня місяця, що настає після закінчення тримісячного строку з дати передачі на зберігання їхньої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження.

Стаття 76

Приєднання до Конвенції

1. Після набрання чинності цією Конвенцією Комітет міністрів Ради Європи після консультацій зі Сторонами цієї Конвенції та отримання їхньої одностайної згоди може запропонувати будь-якій державі, яка не є членом Ради Європи та не брала участі в розробці Конвенції, приєднатися до цієї Конвенції за рішенням, прийнятим більшістю, передбаченою в пункті «d» статті 20 Статуту Ради Європи, та за умови одностайного голосування представників Сторін, які мають право брати участь у засіданнях Комітету міністрів.

2. Стосовно будь-якої держави, яка приєднується до Конвенції, Конвенція набирає чинності з першого дня місяця, що настає після закінчення тримісячного строку з дати передачі на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи документа про приєднання.

Стаття 77

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава або Європейський Союз під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або доку-

мента про прийняття, затвердження чи приєднання може визначити територію або території, до яких застосовується ця Конвенція.

2. Будь-яка Сторона в подальшому шляхом надіслання заяви, адресованій Генеральному секретарю Ради Європи, може поширити застосування цієї Конвенції на будь-яку іншу визначену в заяві територію, за міжнародні відносини якої вона несе відповідальність або від імені якої вона вповноважена брати на себе зобов'язання. Стосовно такої території Конвенція набирає чинності з першого дня місяця, який настає після закінчення тримісячного строку з дати отримання заяви Генеральним секретарем Ради Європи.

3. Будь-яку заяву, зроблену згідно з двома попередніми пунктами цієї статті, стосовно будь-якої території, визначеної в такій заяві, може бути відкликано шляхом повідомлення Генеральному секретарю Ради Європи. Відкликання набирає чинності з першого дня місяця, що настає після закінчення тримісячного строку з дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем Ради Європи.

Стаття 78

Застереження

1. Стосовно будь-якого положення цієї Конвенції не може бути зроблено жодного застереження, за винятками, передбаченими в пунктах 2 та 3.

2. Будь-яка держава або Європейський Союз під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання може в заяві, адресованій Генеральному секретарю Ради Європи, заявити, що вона залишає за собою право не застосовувати або застосовувати лише в певних випадках або за певних умов положення, передбачені в:

- пункти 2 статті 30;
- підпункти «е» пункту 1, пунктах 3 та 4 статті 44;
- пункти 1 статті 55 стосовно статті 35 щодо незначних правопорушень;
- статті 58 стосовно статей 37, 38 та 39;
- статті 59.

3. Будь-яка держава або Європейський Союз під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання може в заяві, адресованій Генеральному секретарю Ради Європи, заявити, що вона залишає за собою право передбачати некримінальні санкції, замість кримінальних санкцій, за поведінку, передбачену в статтях 33 та 34.

4. Будь-яка Сторона може цілком або частково відкликати застереження за допомогою заяви, адресованої Генеральному секретарю Ради Європи. Ця заява набирає чинності з дати її отримання Генеральним секретарем.

Стаття 79

Дійсність і перегляд застережень

1. Застереження, зазначені в пунктах 2 та 3 статті 78, є дійсними протягом п'яти років з дати набрання чинності цією Конвенцією стосовно відповідної Сторони. Однак такі застереження можуть бути поновлені на періоди такої самої тривалості.

2. За вісімнадцять місяців до дати закінчення дії застереження Генеральний секретар Ради Європи повідомляє про таке закінчення відповідній Стороні. Не пізніше ніж за три місяці до закінчення Сторона повідомляє Генеральному секретарю про те, що вона продовжує, змінює або відкликає своє застереження. За відсутності повідомлення відповідною Стороною Генеральний секретар інформує Сторону про те, що її застереження вважається продовженим автоматично на період у шість місяців. Якщо відповідна Сторона не повідомляє про свій намір продовжити або змінити своє застереження до закінчення такого періоду, застереження втрачає чинність.

3. Якщо Сторона робить застереження відповідно до пунктів 2 та 3 статті 78, вона надає, перед його поновленням або на запит, пояснення ГРЕВІО стосовно підстав, які виправдовують його продовження.

Стаття 80

Денонсація

1. Будь-яка Сторона може будь-коли денонсувати цю Конвенцію шляхом надіслання повідомлення, адресованого Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності з першого дня місяця, що настає після закінчення тримісячного строку з дати отримання повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 81

Повідомлення

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє державам – членам Ради Європи, державам, які не є членами Ради Європи, але брали участь у її розробці, будь-якій державі, яка підписала цю Конвенцію, будь-якій Стороні, Європейському Союзу, будь-якій державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції про:

- a) будь-яке підписання;
- b) передачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання;
- c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією згідно зі статтями 75 та 76;
- d) будь-яку поправку, прийняту згідно зі статтею 72, і дату набрання чинності такою поправкою;
- e) будь-яке застереження та відкликання застереження, зроблені відповідно до статті 78;
- f) будь-яку денонсацію Конвенції, зроблену відповідно до положень статті 80;
- g) будь-яку іншу дію, повідомлення або інформацію, що стосуються цієї Конвенції;

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на це вповноважені, підписали цю Конвенцію.

Учинено в м. Стамбул 11 травня 2011 року англійською та французькою мовами, при цьому обидва тексти є рівноавтентични-

ми, в одному примірнику, який передається на зберігання в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії кожній державі – члену Ради Європи, державам, які не є членами Ради Європи, але брали участь у розробці цієї Конвенції, Європейському Союзу та будь-якій державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції.

Додаток 1

Привілеї та імунітети (стаття 66)

1. Цей додаток застосовується до членів ГРЕВІО, зазначених у статті 66 Конвенції, а також до інших членів делегацій, які відвідують країну. Для цілей цього додатка термін «інші члени делегацій, які відвідують країну» охоплює незалежних національних експертів і спеціалістів, зазначених у пункті 9 статті 68 Конвенції, працівників Ради Європи та перекладачів, найнятих Радою Європи для супроводження ГРЕВІО під час її візитів до країн.

2. Члени ГРЕВІО та інші члени делегацій, які відвідують країну, під час виконання своїх функцій, пов'язаних з підготовкою та проведенням візитів до країн, а також подальших заходів, і подорожуванням у зв'язку із цими функціями, користуються такими привілеями та імунітетами:

- a) імунітет від особистого арешту або затримання та конфіскації їхнього особистого багажу, імунітет від юридичного процесу будь-якого виду стосовно слів, висловлених або написаних, та всіх дій, учинених ними в їхній офіційній якості;
- b) звільнення від будь-яких обмежень стосовно їхньої свободи пересування під час виїзду з їхньої країни проживання та повернення до неї, під час в'їзду до країни, у якій вони виконують свої функції, та виїзду з неї, а також від реєстрації як іноземця в країні, яку вони відвідують або через яку проїжджають під час виконання своїх функцій.

3. У ході подорожей, здійснюваних під час виконання своїх функцій, членам ГРЕВІО та іншим членам делегацій, які відвідують країну, у питанні митного та валютного контролю надаються такі самі можливості, які надаються представникам іноземних урядів під час тимчасового виконання ними своїх офіційних обов'язків.

4. Документи, пов'язані з оцінкою виконання Конвенції, що перевозяться членами ГРЕВІО та іншими членами делегацій, які відвідують країну, є недоторканими настільки, наскільки стосуються

діяльності ГРЕВІО. Жодної затримки або цензури не застосовується до офіційної кореспонденції ГРЕВІО або до офіційних повідомлень членів ГРЕВІО та інших членів делегацій, які відвідують країну.

5. Для забезпечення членів ГРЕВІО та інших членів делегацій, які відвідують країну, повною свободою висловлювань та повною незалежністю під час виконання їхніх обов'язків імунітет від юридичного процесу стосовно слів, висловлених або написаних, та всіх дій, учинених ними під час виконання їхніх обов'язків, продовжує надаватися, незалежно від того, що відповідні особи більше не виконують таких обов'язків.

6. Привілеї та імунітети надаються особам, зазначеним у пункті 1 цього додатка, для забезпечення незалежного виконання їхніх функцій в інтересах ГРЕВІО, а не для їхньої особистої вигоди. Відмова від імунітету осіб, зазначених у пункті 1 цього додатка, здійснюється Генеральним секретарем Ради Європи в будь-якому випадку, коли, на його думку, імунітет перешкоджає би здійсненню правосуддя та коли від нього можна відмовитися без шкоди інтересам ГРЕВІО.

Додаток II

Перелік резолюцій і рекомендацій Парламентської асамблеї щодо насильства стосовно жінок (2000–2012)

Резолюція 1861 (2012 р.) про пропагування Конвенції РЄ про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами

Резолюція 1852 (2011 р.) про психічне насильство

Резолюція 1853 (2011 р.) про захисні судові накази для жертв домашнього насильства

Судове рішення 280 (2011 р.) щодо плану Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами

Резолюція 1765 та Рекомендація 1940 (2010 р.) про клопотання про надання притулку на підставі дискримінації

Резолюція 1714 та Рекомендація 1905 (2010 р.) про дітей – свідків домашнього насильства

Резолюція 1697 та Рекомендація 1891 (2009 р.) про жінок-емігранток: під особливим ризиком переживання домашнього насильства

Резолюція 1691 та Рекомендація 1887 (2009 р.) про зґвалтування жінок, зокрема в шлюбі

Резолюція 1681 та Рекомендація 1881 (2009 р.) про нагальну потребу протидіяти злочинам, вчиненим в ім'я так званої «честі»

Резолюція 1670 та Рекомендація 1873 (2009 р.) про сексуальне насильство над жінками під час воєнних конфліктів

Резолюція 1662 та Рекомендація 1868 (2009 р.) про заходи щодо протидії порушенню прав людини на підставі дискримінації за гендерною ознакою, зокрема викраденню жінок та дівчат

Резолюція 1654 та Рекомендація 1861 (2009 р.) про вбивства жінок

Резолюція 1635 та Рекомендація 1847 (2008 р.) про протидію насильству стосовно жінок: до Конвенції Ради Європи

Резолюція 1582 та Рекомендація 1817 (2007) про парламенти, об'єднані в протидії домашньому насильству над жінками: проміжна оцінка кампанії

Рекомендація 1777 (2007 р.) про сексуальні напади, пов'язані з наркотиками

Резолюція 1512 та Рекомендація 1759 (2006 р.) про парламенти, об'єднані в протидії домашньому насильству стосовно жінок

Рекомендація 1723 (2005 р.) про примусові шлюби та шлюби між неповнолітніми

Рекомендація 1681 (2004 р.) про кампанію протидії насильства над жінками в Європі

Резолюція 1327 (2003 р.) про злочини, вчинені в ім'я так званої «честі»

Рекомендація 1582 (2002 р.) про домашнє насильство над жінками

Резолюція 1247 (2001 р.) про ушкодження жіночих статевих органів

Рекомендація 1450 (2000 р.) про насильство стосовно жінок в Європі

Додаток III

Перелік попередніх постанов Європейського суду з прав людини з питань насильства над жінками

İzci проти Туреччини, 2013 р.
Eremia та інші проти Республіки Молдова, 2013 р.
Valiulienė проти Литви, 2013 р.
Irene Wilson проти Сполученого Королівства, 2012 р.
B.S. проти Іспанії, 2012 р.
A.A. та інші проти Швеції, 2012 р.
I.G. проти Республіки Молдова, 2012 р.
Kalucza проти Угорщини, 2012 р.
V.C. проти Словаччини, 2011 р.
Yazgül Yılmaz проти Туреччини, 2011 р.
Ebcin проти Туреччини, 2011 р.
Izevbekhai проти Ірландії, 2011 р.
Omeredo проти Австрії, 2011 р.
Hajduová проти Словаччини, 2010 р.
A. проти Хорватії, 2010 р.
N. проти Швеції, 2010 р.
E.S. та інші проти Словаччини, 2009 р.
Opuz проти Туреччини, 2009 р.
Branko Tomašić та інші проти Хорватії, 2009 р.
Bevacqua та S. проти Болгарії, 2008 р.
Maslova та Nalbandov проти Росії, 2008 р.
Kontrova проти Словаччини, 2007 р.
M.C. проти Болгарії, 2003 р.
Aydin проти Туреччини, 1997 р.
X. та Y. проти Нідерландів, 1985 р.

Додаток IV

Перелік інших важливих міжнародних актів і стандартів

- Рекомендації (2002)⁵ Комітету міністрів РЄ для держав-учасниць щодо захисту жінок від насильства
- Конвенція ООН про викорінення всіх видів насильства над жінками (CEDAW) та її факультативний протокол
- Загальні рекомендації №19 Комітету (CEDAW) щодо насильства над жінками
- Конвенція ООН з прав дитини та її факультативний протокол
- Декларація Генеральної Асамблеї ООН про викорінення насильства над жінками
- Міжамериканська конвенція про запобігання, покарання та викорінення насильства над жінками (Конвенція Belém do Pará)
- Протокол Африканської хартії прав людини і народів щодо прав жінок в Африці (Протокол Мапуту)

К О Н В Е Н Ц І Я
Ради Європи про запобігання
насилъству стосовно жінок і
домашньому насилъству та
боротьбу із цими явищами

Довідник для членів парламенту

Підписано до друку 15.09.2014. Формат 60x84 1/16.
Папір крейдований. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 5,93.

Видавництво «К.І.С.»
04080 Київ–80, а/с 1, тел. (044) 462 52 69,
<http://books.dovidka.com.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК, №677 від 19.11.2001 р.

Надруковано ТОВ «Дорадо-Друк»
09000, м. Сквиря, вул. Щорса, 7
(044) 501–75–69
www.doradoalliance.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 2600 від 01.09.2006 р.

Чому потрібно підтримувати Стамбульську Конвенцію?

Щоб висловити політичний погляд, надати ясне та беззаперечне свідчення того, що, як законодавці, ми вважаємо насильство стосовно жінок злочином і порушенням прав людини, і, ми не готові закривати на нього очі, виправдовувати його, чи зводити до мінімуму; тому, що вона не допускає, щоб культура, звичай, релігія, чи так звана «честь» могли бути використані як виправдання будь-яких насильницьких дій; тому, що вона націлена на зміну настанов і гендерних стереотипів, що роблять насильство стосовно жінок допустимим; тому, що вона буде ефективна в боротьбі проти насильства стосовно жінок, бо базується на комплексному підході, в якому враховуються як запобігання, захист, покарання, так і інтегровані програми; тому, що вона охоплює всі види насильства стосовно жінок і може також застосовуватися до інших жертв домашнього насильства, зокрема дітей, чоловіків і літніх людей; тому, що її мета – гарантування мінімальних стандартів, з залишенням можливості для держав запроваджувати більш захисні норми; тому, що для відстеження її реалізації існуватиме сильний та незалежний механізм; тому, що, як додаткова гарантія ефективної реалізації, вона забезпечує залучення національних парламентів до процесу контролю; тому, що потужні політико-правові заходи з викорінення насильства щодо жінок вже давно назріли.

Члени парламентської мережі «Жінки вільні від насильства»

www.assembly.coe.int/stopviolence

womenfreefromviolence@coe.int

ВІЛЬНІ ВІД СТРАХУ. ВІЛЬНІ ВІД НАСИЛЛЯ

SAFE FROM FEAR. SAFE FROM VIOLENCE

www.coe.int/web/stop-violence-against-women-ukraine

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини континенту. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписалися під Європейською конвенцією з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

